

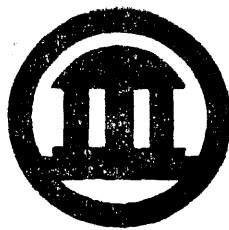

ÜLIÕPILASLEHT

SISU: **Henrik Visnapuu:** Kõrgema hariduse küsimus moderni rahvusliku kultuurprobleemina Eestis. / **Herbert Kolk:** Rohkem toetust üliõpilaskonna ettevõtetele. / **—ldk—:** Kultuurpelgus. / **J. Pert:** Konrad Mägi mälestusnäitus. / **Ugalensis:** Korporatsiooni küsimus. / **Maaalaliste Üliõpilasorganisatsioonide liit:** Üliõpilaskogude põhimõtted ja töösihtjooned autonoomse ülikooli üliõpilaskonna edustuses. / **Võhivõõras:** A. Kitzbergi tervitusõhtu „Vanemuises“. / **Juhan Vasar:** Organiseerimisküsimus. / **J. Mägiste:** Ühele koerakesele. / **Os. Ri:** Üks äraandlik õhtu. / **Ed. Kääparin:** Teadaanne üliõpilastele.

No 1

6. II. 26

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

Kõrgema hariduse kysimus moderni rahvusliku kultuurprobleemina Eestis.

Jäme egoism ei anna isikule enam õnne. Inimlik isiku-õnn on võimalik, mida rohkem on õnnelikke ymberringi. Yhe rahvuse piirid on ahtakesed, et võimaldada isiku kasvamist õnnele. Yhe rahvuse organism kasvab õnnele seda rohkem, mida rohkem on ymberingi õnnelikke rahvaid.

On möödas ajajärgud, millal kasvamine õnnele oli võimalik väikestes sotsiaalsetes või rahvuslikekudes gruppides. Inimese hää käekäik oleneb kogu inimkonna käekäigust. Inimkonna saatus on yhine. On aland plandaarne epook.

Inimkond jagub rahvasteks, rahvus — isikuteks. Et saavutada inimkonna yhist ideaali, selleks jätkub kultuuristumistöö isiku ning rahvuse juures. Rahvus on kultuuri laboratoorium, niikaua kuni püsivad rahvused.

Ilmutusliku prohveti eetikast ylekasvand isikkond võiks formuleerida oma utilitaarsel ning progressiivsel eetikal asuva esimese tunnuslause: olen kõige päält inime, siis selle ja selle rahva ning sotsiaalse grupi liige ning lõpuks selle ning sellenimeline isik.

Kui isik kasvab inimkonda rahvuse piirides, siis rahvus on tähelepanu vääriv suurus praeguses epoogis. Modern kultuuri võib aga kanda kõige päält haritlas-

kond. Siia kuuluvad kõrgema hariduse osalised isikud, yliõpilased ning keskkooli mingisuguse tehnilise haridusega isikud. Seega on haritlastekysimus rahvuskysimuses olulise tähtsusega kysimus. Suurrahvad võivad oma suure rahvuse fyysilise jõu juures selle kysimuse jätta iseenese reguleerida, väikerahvaste seisukoht on aga eriline. Meile kui väikerahvale ei kõlba suurrahvaste meetodid selles kysimuses: Nagu mõnes teiseski kysimuses, peame ka siin mõningaid kysimusi ymber õppima. Selleks, et isik võiks kasvada yhise inimkonna ideaali poole, peab see rahvus, kuhu ta kuulub, võimaldama isikule soodsad arenemistingimused, peab olema kultuurivõimeline, kõige vähemalt vastavalt keskmistele kultuurrahvastele.

Nagu juba ylal öeld, väikerahva seisukoht on siin eriline, eriti veel meil eestlasil kui pisemaid rahvaid. Meie kultuurilise jõu rakendus peab olema teine. Milline siis?

Kõrgema hariduse kysimust on meil tavaliselt käsitet majandusprobleemina, nagu on seda käsitet suurrahvaste juures. Kuid suurrahvaste meetod ei kõlba meile, miljonilisele rahvale. Sarnase käsitlusviisi juures kaalub

kahtlemata vana moraal, mis oletab ylikooli lõpetajale hääd äraelatamist, majanduslikku jõukust ning sotsiaalselt eesõigustet klassi pääsmist. Vana moraal vastu astub uus moraal, mis tuletab isikliku õnne ymbruse, kogu rahva ning inimkonna õnnest ning taotab mitte yksiku ryhmituse, vaid iga yksiku täisverelise isiku õigust täie elu pääle.

Meie kõrgema haridusega isikute kysimust majanduslikuna probleemina käsitades oleme tavaliselt olnud uhked, et Eesti yliõpilaste protsent rahva arvuga võrreldes on suuremaid protsente maailmas. Oleme rahul ning arvame, et sammume kultuurrahvastega koos. Meie uhkustame ja ytleme: vaadake, rootslasi on 6 miljonit, yliõpilasi on neil 8000, daanlasi on 3¹/₂ m — yliõpilasi 9000, soomlasi 3¹/₄ m — yliõpilasi 4000, eestlasi kõigest yks miljon — yliõpilasi 5000. Milline suur %!

Kuid milline enesepete!

Et kultuuristumistöö võiks syn-dida, et meie võiksimme osa võtta praegusaja inimkonna modern kultuuri loomisest, ei ole mitte tähtis, et meie kõrgema haridusega

Pärnu maakonna yliõpilaste päeval peet kõne kokkuvõte.

isikute protsent oleks suur, vaid et meie haritlaskond oleks oma arvult sama suur kui mõne vanema skandinaavia väikerahva, näiteks daani või rootsi haritlaskond. Meie üliõpilaste arv peaks seega olema 8000—10.000.

Nagu näeme, on kõrgema hariduse probleem meile, väikerahvale, kõigepeält rahvuslik kultuuriprobleem, mille meie peame lahendama, kui meie tahame kaasa kõnelema hakata kultuuriliste väikerahvaste keskel. Meie peame omale soetama tugeva ning vastava haritlaste pere. See on ilmingimata. Selle haritlaskonna

juures on meie edu võimalik. Kuid selle haritlaskonna tööle juhatamine ning tegevusele paigutamine meie rahva juures on meie kultuuripoliitika vajalikseim ning kõrgeim ylesanne. Siin tuleb appi uue moraali sisendamine meie noorsoole, siin tuleb appi kysimuse käsitamise ymberhindamine ning ymberõppimine vanade tegelaste juures, siin tuleb arvesse iga teovõimsa isiku hindamine sellest seisukohast, et meie väikese arvu juures igayks peab tundma end roomlasena. Majanduslikuna ning muude probleemidena jääks yle see osa, mis käsi-

tab kysimust, kuidas seda lahendada nõnda, et rahva organism ei saaks vapustet.

Alateadlikult saadavad meie vanemad lapsed kesk- ja ylikooli. See ei ole paljas põgenemine raske kehalise töö juurest. Siin väljendab end bioloogiline seadus rahvuse organismis: väikese fyysilise jõu juures tuleb välja arendada pääaju. On haritlaskond meie rahva pääaju, siis kaalugu ta samapalju kui daanlaste, rootslaste ja soomlaste juures.

Henr. V.

Rohkem toetust Üliõpilaskonna ettevõtetele!

Meie rahvas ei ole suur, kuid ta on ideeline. Raskes võitluses saavutatud vabadus tingis suurt tööd, millest kinni haarati vaimeustusega, mille tagajärjed otse imestust äratanud ja terves kultuurrahvaste peres üldiselt tunustatud.

Palju on saadud kätte, kuid veel suuremad on kohustused tulevikus.

Alalhoida, mis käes, visalt juurde luua uut, — seda nõuab tulevik.

Ja seda kõike ootab rahvas suurel määral meie Üliõpilaskonnalt, noortelt, kes töös kõrgema hariduse saavutamiseks, kellede tulevik oma jõu ja oskuse rakendamise töösse kodumaa ja rahva kasuks.

Üliõpilaskonna kohustused on lõpmata suured, ees seisab riigi ja rahva juhtimine, oma teadmiste rahvale edasiandmine.

Sellepärast on iga ksv! pühaim kohus end arendada kultuuriliseks täisisikuks, milleks vaja kasutada kõik võimalused.

Palju on sellest räägitud, et Ülikool seda üksinda teha ei suuda, sest Ülikool pakub puhtteadust, et inimesel oma mitmekülgsuses väga palju kõrvalhuvisid.

Seda on ka Üliõpilaskonnas ammu ära tuntud ja vormisid otsitud nende rahuldamiseks — küll

organiseerimise teel, avalikust elust osavõtmise kaudu jne.

On loodud ka Üliõpilaskond kui tervik, kui kindlakujuline organisatsioon, kuid imelikul kombel pole see mõte leidnud tarvilist vastukõla ksv! ksv! keskel.

Nii see edasi kesta ei tohi! Sest Üliõpilaskonna kui terviku mõte on seda väärt, et sellest iga ksv! kinni haaraks, ta on ideeliselt kõrge ja ilus.

Laiaulatusliku organisatsioonina suudab Üliõpilaskond tegelikult stuudiumi soodustuseks ja hõlbustamiseks väga palju ära teha, teisest küljest on ta kasvatuslik väärtus ääretu suur.

Tulevik kohustab!

Kui meie mõistame akadeemiliste kodanikkudena ettevõtteid luua ja neid juhtida, siis on olemas paremad eeldused selleks, et meie ka tulevikus, Ülikooli seinte vahelt lahkudes, seda suudame teha.

Kui meie suudame, olles akadeemilised kodanikud, üksteisest aru saada, üksteist sallida, ühiselt töötada sihtide kallal, milledest paljud meile kõikidele ühised, ja kui suudame jääda ka vastolude juures alati kaasvõitlejajaks selle sõna tõsisel mõttes, siis on see kindlustuseks, et ka hiljemini samuti kestab, vaatamata ilmavaadete lahkumineku

peale, sest see on suurel määral produktiivse ühistöö alus.

Tegelikud võimalused Üliõpilaskonda kui tervikut, millele alus pandud mõni aasta tagasi, arendada on praegu suuremad, kui kunagi varemini.

Ülikooli seaduse vastuvõtmisega on pandud Üliõpilaskonnale kindel majanduslik alus, tarvitada on kuni 5% õppemaksumust. Samuti, nagu varemgi, on loota toetusi väljastpoolt Üliõpilaskonna ettevõtetele.

Ülikooli Valitsuse vastutulek Üliõpilaskonna kavatsustele ja algatustele on olnud kõige soem.

Valmis saamas on üliõpilasmaja — uus üliõpilaskodu, mis eneses mahutab nii Üliõpilaskonna keskkorralduse, kui ka „Üliõpilaslehe“, teised toimekonnad, lugemislava, söögisaali jne.

Nagu sellest näha, on võimalused edukaks tööks, edukaks ühistööks loodud, — vaja ainult rohkem vaimeustust sellest kinniharramiseks.

Ainult siis võib iga-aastane juhtiv organ — Edustus — saavutada väärilist Üliõpilaskonna esindusena, kui selleks kaasa tunneb ja kaasa aitab kogu Üliõpilaskond, — mitte ainult need, kes Edustuse valimistest osa võtnud, vaid ka need, kes seda senini pole teinud. Ei ole loomulik seisukord, et

Läinud aasta Üliõpilaskonna Edustus.

Esimene rida (istuvad pahemalt paremale): ksv! ksv! Köstner, Kangur, Kukke, Valk; keskmine rida (seisavad pahemalt paremale): ksv! ksv! Vilms, Baumann, Tõlp, Ungerson, Käer, Kahu, Sumburg; tagumine rida (pahemalt paremale): ksv! ksv! Libe, Treufeldt, Adams, Prüüs, Stamm, Palm.

„Üliõpilaslehe“ tellijate arv, et igasuguste omaabi ettevõtete — lugemislaua, üliõpilasköögi jne. — kasutamisest osavõtt meie mitmetuhandelise üliõpilaspere juures väikearvuline. Ainult kui algatused ka tarvilisel arvul toetust leiavad, annavad nad tagajärgi.

Ja palju on, mis vaja luua ja missugustest ettevõtetest suurejoonelisel osavõtul eeskujuli-

kud asutused võiksid areneda. Nii näit. õpilaenu fond, kirjastusvõimalused, tööbüroo, haigekassa. Ülikooli Valitsus ja kogu seltskond saavad meie püüetest aru ja tulevad meile vastu. Töövaim, ühistöö vaim peab valitsema meil nende ülesannete juures.

Kui ka võib-olla üksikute küsimuste kohta lahkarvamisi omavahel, kohustab meid Üliõpilas-

konna suur idee ja tegelik töö hulk selleks, et neist mitte töötakistust välja ei kujuneks. Meie rahvas on väike ja meie akadeemilise pere arenemine on üks rahva elulisematest küsimustest. Üliõpilaskonna kui terviku idee on kõrge ja ilus, see kohustab iga kaasvõitlejat. Rohkem Üliõpilaskonna tunnet!

Herbert Kolk.

Diskussiooni korras

Korporatsiooni küsimus*).

Emajõe Ateenas taotakse rauda. Antakse pihta korporatsioonidele, nii et vuhiseb ja välgub. Arvatakse: siin on see kurjuse juur! Avalikult vaielduskooale seatakse üles teesid: „Tulevad praegused organisatsioonide tüübid revideerimisele võtta.“ — „tuleb loobuda nendest, mis ei vasta rahva-elu arenemise nõuetele“ jne. Ja öeldakse lausa välja: „Korporatsioonid on meie üliõpilaskonnas kõige vähem soovitatav tüüp, — oma si-

* Kuna artikkel tuli päälle lehe murdmist sisse, tuli seda paigutada joone alla, mida toimetuse vabandada palub.

semise passiivse, rahvavõõra ja eluvõõra vaimu pärast.“ Need korporatsiooni mõtte vastased herrad (Jans, Kukke ja tutti quanti) näeksid arvatavasti jälle heameelega neid aegu, kus ülem võim lihtsalt ära keelaks korporatsioonid, nagu seda endised Tartu akadeemilised kodanikud Wene surveaegadest mäletavad. Selleks siis lahing täies hoos! Hakkam aru saama: kas mitte selleks ei olnudgi omal ajal, meie Eesti iseseisvuse esimestel aastatel, need hoogsad sotsiaaldemokraatlike tööerakondlike haridusministrite püüded: jagada värvimütsi-laadilisi peakatteid kõigile, kõigile, kõigile, — alates algkoolidest linnas ja lõpetades põllumajandusliste kutsekoolidega maal, valdades?! Et aga sel teel üliõpilaskorporatsioonid halvata ei

saadud, siis nüüd — : lahing üliõpilaskonna enese keskele üle üldud. Sisemise võitluse kaudu saagu nad hävitatud, välja söödud! —

Olen Tartust eemal, ja võin kõike seda, mis seal sünnib, ainult trükitud sõna kaudu jälgida („Üliõpilasleht“, „Postimees“). Avaldan oma lugupidamist hra E. Ehrlich'ile, kes korporatiivmõtte kaitseks on välja astunud, — olen tänulik „Postimehele“, et ta seisukohast välja läheb: „audiatur et altera pars,“ — ja oma lehe veergudel ruumi lubab mõtteavaldustele nii poolt, kui vastu. Kuna ma ise korporatsiooni liige olen („Ugala“ vilistlane), korporatsiooni asutajate hulka kuulun, alati ennast eestlasena avaldanud olen, Eesti rahvuslastest ettevõtetest üliõpilaspõl-

Kultuurpelgus*).

Meie vastsyndinud rahvuslik iseolemine on visand esimesi piirjooni ja avand mõnesuguseid perspektiive.

Olgu need meeldivad või ebameeldivad — paratamatud need on ja kannatetavad peavad need olema paratamatusena.

Kiireheiteid olevikust tulevikku on püütud teha nii ainelise kui vaimlise eluala piires. Kunsti, kirjanduse ja vastfärkava eesti teaduse valdkondades on püütud leida olevikust aluseid, mis ulatuksid tulevikku kandvaina ja rahvuslikku olemasolemist õigustavaina, tõuliselt loovaina. Väljavaateid on olnud mitmesuguseid, nagu lähtumiskohtigi. Eriti õpetlikule tulemusele on välja jõutud meie rahvusliku tuleviku ennustustega ja ettehaaramistega kesk ja kõrgema hariduse alal. Enamik ennustajaist on jõudnud kindlale järeldusele, et intelligentsi ja intelligentsuse päästmiseks piiratagu haridusvõimalusi, rahvusliku kultuuri tõstmiseks juhitagu noorsugu ainelise tootluse rööbastele. Õpetlikud on need tulemused seepärast, et näitavad käegakatsu-

tas selguses, missuguseist asendeist ei kõlba läheneda hariduskysimusile, kui ei taheta saabuda kultuuri otsejooneli-sele väljasõvitamisele.

Iga projitseerimine tulevikku peab eeldusena sisaldama olevate olusuhete täieulatuslikku mõistmist, tõelikkuse staatiliste, eeskätt aga dünaamiliste komponentide arvestust. Tegevelu pinnanähtuste yhekylgised registreerimised — arvestetagu kesta kui üksikasjaliselt tahes ja tehtagu sellest alusest nii veatumaid järeldusi, kui iganes teha võimalik — ei ava kuidagi tulevikku, vaid selle asemel registreeringute kihihuvilisi suune ja registreerijate snobismi, kõõrdnagemist. Tulevik kujuneb ikkagi vastavalt koguelulisele alusainele, mitte aga vildakuile ja kultuurivaenulisile eelarveile. Pahaendelised oraaklid on oma aluspinna vildakusest isegi veidi teadlikud ja seepärast katsuvad sisetunde kergenduseks kätepesemisi igasugu „mulle pais-tab“, „ma arvan“ jms. tagasi-tõmbumistega.

Kuid — kõik tingimuslikud enesevabandused on hiljastund

pärast ilmseid kultuurivaenulisi arvestusi. Sest neist ilmneb, kuidas tõsiasju näha tahetakse ja miks neid just nii nähakse, aga mitte teisiti.

Loodetavate hääde sissetulekute kihihuvilistest eelarvetest on esile kerkind n. n. intelligentsi yleproduktsooni kysimus. Reaaluline alus on yleproduktsooni ennustajail kyl-lalki reaalne: ettenähtav võist-luse tõus ja kõrge töötasu mõõn. Neis asjaoludes nähakse otse rahvuslist hädaohtu, facismi, sigimatuse, kommunismi ja ei tea mille sugemeid. Arvutajaid ei huvita selle juures pääle muu kas või seegi asjaolu, et intel-ligentsi tihenedes tõuseb vaim-lise toodangu omaduslik väär-tus, et laiema pakkumise taga-järjel rahvastuvad vaimutöö saa-dused, et tõuseb rahva kultuuri-line tasapind tootlusvõime ai-nelisel alal tänu teadlikumale algatusele tihenend teadmistele ja rahuldavamale töösaaduste jaotusele eneseteadlikus ühis-konnas. Hariduse muutudes yl-

*.) Toimetus on kirjutuse tule-mustega päri, mitte aga täies ulatu-ses argumentatsiooniga.

vest kuni tänapäevani hoogsalt osa võtta olen püüdnud, — siis arvan omal küll õiguse olema samasuguse rahvapojana, kui seda korporatsiooni mõtte vastased tahavad olla, viimaseid natuke mõt-lemata panna järgmiste punktide juures.

I. Nähtavasti ei tunne teie, minu herrad, seda ürgjõudu, millest üldse korporatsioonid võrsu-nud on, ja eriti veel Eesti korporatsioonid!

1) Korporatsioonide ürgjõuks, alghälliks on akadeemilise noorsoo enesearendamise püüded kõige selle najal, mis on aus, ilus ja hea. (Võrdle vana klassilise kul-tuuri „kaló-k'agathia“).

2) Kas teate ka, et niisuguse teadusemehe kohta, nagu Johann Gottlieb Fichte, pedagoogika

uue õperaamat (Dr. Wickert) üt-leb: „mit allen Mitteln suchte er (Fichte) der Verwilderung studentischer Sitten entgegenzu-wirken, und kämpfte gegen das Unwesen der Landsmannschaften.“ Oma tulise armastusega rahva si-semiste väärtuste suhtes oli just tema „Burschenschaft“, s. o. kor-poratsiooni mõtte algatajaks! — Ja samuti Schleiermacher („seit Luther der grösste deutsche Volksprediger“). Mõlemad — tulised vabaduse ja rahvusluse eest-võitlejad Saksa rahva ärkamisel mõõdnud aastasaja I poolel. —

3) Ja meil Eesti rahva elus? Vanemas minevikus vaadati üle-valt alla, äärmiselt halvaks-pane-valt sakslaste poolt iga eestlase peale, kes ennast — olgu üliõpi-lase ehk vilistlase põlves — rah-vapojana tundis ja tunda tahtis.

Saksad — need isandad, meie — matsid! Kardan, et praegune põlv ei oska end küllalt elavalt mõttes sellesse valusasse õhkkonda ase-tudagi, mis siis oli. — Aga nende aegade kibedast äratundmisest ongi peasjalikult pärit see sisemine soov: end maksma panna ka vä-lise märgi najal — ühesugusena teiste keskel! Värvimüts meil — mitte ilutsemise märgiks, vaid väli-seks tundemärgiks: loeme endid samasugusteks hariduse jüngriteks ja akadeemia kodanikkudeks, kui teie (seil, sakslased). Mitte sam-mugi madalamal! Tahame oma rahvuslikke paleusi teostada, o m a rahvusest lugu pidada, — mitte vähema armastusega, kui teie!

4. Sama värvimüts — ta oli teatud vastulööks venestamise „furaškale“ ja vene särgile, mis-suguste harrastamist kahjuks meie

diseks rahvavaraks kaob see igatahes üksiku kihtkonna eramandusest. Ja seda viimast kaitstakse kõvasti. Esialgu sõnadega, hiljemini — teoga, sulgedes koole, likvideerides või anulleerides kvalitatiivselt õppe-toole, tõstes õppemakse jne.

Igatahes on intelligentsi ja selle yleproduktsooni kysimuses tegemist teatava elusuhtumise, ilmavaatega kui tahtmise, mis lõplikult ja täiesti oleneb sissetuleku huvidest. Miks aga teatava kihtkonna ärihuvide rahvale olulisteks märgitakse — see on veider. Tahaks mõelda, et siin tegemist on rahva õiguste usurpeerimisega, omavolilise kõnelemisega rahva nimel. Rahvas kuidagi ei karda intelligentsi yleproduktsooni, avaldab oma noorsoo kaudu aina pinevat hariduspeedy. Lähed seega lahku rahva nimel kõnelema harjunud rahvuslastest ja muust sellasest. Ilmselt on rahva käsitus haridusest ja selle tarvilikkusest sootu teine, kui kultuurpelgureist kätupidvedajail, sest mitte muidu poleks täidetud meie keskkoolid ja ylikool. Targad ennustajad ei või aimatagi, missugust teed pääseb

haridusele meie kultuurihuviline, eneseteadlik noor, keda kodunt vanemad kooli saata ei suuda. Nende arvutused järjekult puutuvad ainult nendesuguseid, keda hommikuti papa-mamma kooli meelitasid piparkookidega või sundisid mõjuvahenditega.

Intelligentsi yleproduktsooni ettenägijad pole senni otsesõnu öelnud, mida nad õieti mõistavad intelligentsina, mida yleproduktsoonina. Nende targutuste ridade vahelt võib siiski aimata, millest juht „... kas jätkub mulle vastav koht ja kas võistlus ehk yle pää ei kasva?“ — see kysimus iseloomustab mõndagi. Mõõndused mingist „sisemisest tublidusest“ on lihtsalt mystika. Tõeline on see, et sellest asendist on haridus — kõrgepalgalise sooja pesa kysimus. Milleks muidu tehtaks „liberaalseid“ arvestusi ja arvutusi avantsina 1928. aasta sadulate pääle? Haritlasena pole mõeldud ei haritud inimest ega mõtlemisvõimelistki, vaid haridushangeldajat, kuid päälkiri „haritlaste yleproduktsoonist“. Mõni ehk kyll, aga mitte igayks ei või päri olla selle teoloogilise hariduskäsitlusega. Liiga vulgaarselt materialistlik on see.

Vana rahvuslik ideoloog A. J. (vt. „Postimees“ 315, 20. XI 25) õpetab hoiatades: ärge edvistage haridusega! Ei või ju midagi parata, kui rahvusliku ideoloogias asendist on haridus — edvistusaine. Kui aga haridus selles õhustikus nii armetult langenud, ei tuleks säältpoolt kõnelda intelligentsi, vaid haridusharakate ja poolharitlaste yleproduktsoonist.

Tagasipõrkumatu „Kaja“ (nr. 244, 12. XI 24) ilmutab „Sennise hariduspoliitika elulised tagajärjed“: Mõne päeva eest oli yhes Sõjaministeeriumile alulvas asutuses käskjala koht saada. Palk — 4000 mk. kuus. Kandideerisid muu seas sinna kaheksa keskkooli lõpetajat ja yks vanem yliõpilane. Valimisel leiti, et nende võimised ikkagi käskjala kohale ei vasta ja koha sai yks vähema haridusega isik“. Mis kisuguste määramatute, kuid väärtuslikkude omaduste atrofeerumise tõttu õpirännakuil olid käskjalana osutund kasutamatuks kõik kaheksa keskkooli lõpetajat ja üks vanem yliõpilane. Et just käskjalana, siis peab aimama, et haridus oli vigastand kõrvale jäänd kandidaatides käskjalale olulised

eestlaste keskel ka veel lähemas minevikus küllalt nähti eriti samade isikute poolt, kes nüüd suure ägedusega korporatiivmõtte revideerimist nõuavad. Eraldudes Ida vaimlisest õhkkonnast, tuli sel teel teatud lähenemine Lääne kultuurile, haritud Euroopale ba-seeritud.

Ütlete ja kardate igal juhusel, et värvimüts on ainult tähtsuseta väline atribuut ja eluvõõras Saksa eeskuj. Ma ütlen, — kui teie vähegi põhimõttelised oleks ja oma sõnu usuks ehk oma vaateid maksma tahaks panna, miks ei tee te „revideerimistööd“ eestkätt endi keskel. Eriti ägedalt tungitakse värvimütsidele ja nende kandjatele kallale ühe vanema seltsi ringkondadest, kuid avalik saladus on, et sääl värvimütsi sisemises elus väga harrastatakse.

5. Ei tohiks teil teadmata olla, et Dr. Fr. Kreutzwald, korp! Estonia liige, kõige aktiivsemalt meie kultuuritööst osa on võtnud, olles õieti esimene eestlane. Ja teine meie rahvusluse veteraan Dr. J. Hurt, korp! Livonia liige, kes oma isakodus adra taga kõndinud, põldu harinud, — nii siis mitte häbenedes kehalist tööd ja talupoja seisust, — mitte järelahvides ümberlogerdajatele mõisnikupoegadele, — küll aga ennast eestlasena maksma pannes, ja teisi sundides ennast austama, kui Eesti haritlast. Kas polnud nad selle teostajad Eesti oludes, millest eelpool kuulsime Joh. Fichte suust?! —

Ka praeguse aja ümber, kellelel isad ja vennad on põllu harijateks, kus labidas ja kirves käes on tööd tehtud...

Nähtavasti ei tunne meie korporatsiooni mõtte vastased Eesti korporatsioonide kujunemislugul!

1. Mis võite öelda selle püüde, selle põhimõtte vastu, mis omal ajal — vist 1907 a. — sundis ringkonda mehi E. Ü. S-ist, kus vaevalt tunti teine teist, lahkuma — et asutada korp! Fraternalitas Estica't, s. o. Eesti akadeemilist vennastuse ja sõpruse kodu?!

2. Ehk, et mõni aeg hiljem valmis korp! Sakala, püüdes karskuse aateid korporatsiooni ellu kaasa tuua?!

3. Ehk, et aastal 1913 „Frat. Estica“ lahkus ringkond mehi, püüdes rahvusluse ja kõlbilise elu aateid otse esiplaanile seada?! Ja asutati korp! Ugala, truiks jäädes endisele vend-

tsentrumid, on mis a./s. „Kaja“ ja Ko. ärisaladuseks. Miks kõnesolevast juhusest püütakse dedutseerida intelligentsi yleproduktsooni — see pole kuidagi aimatav. Või on jällegi päevaselge: intelligentsist ei saa käskjalgu sõjaministeeriumile.

On veel mitmeidki hariduskäsitusi ja arusaamisi intelligentsi yleproduktsoonist. Märgitud olgu veel ainult mystitsismi- ja utopismi-sõbraline hariduspelgus, mis väljendund senni alles hoiatuses yliõpilasena härrasmehelikke mõtteid mitte hellitada (vt. Yliõpilasleht 15. X 25). Kui siin kõneldud on hellitajaile härrasmeestele, siis need ju nõu ei kysi. Kui aga töömeestele, siis teavad need seda ise paremini. Järjekult: tarbetumad on kõik yleproduktsooni kollifused ja neist tingitud hoiatused. Iga hoiatus ettevaatusele hariduse omandamises on kindlasti «sotsiaalne figusamm» kultuurpelguse sihis.

Rahvuslikul alusel asuvaiks, igasugu liiki rahvuslasiks nimetavad endid need, kes kõnelevad intelligentsi yleproduktsoonist. Omi lähtekohti nimetavad nad rahvahuvilisteks, liberaalseiks, radikaal-progressiivseiks ja ei tea missugusteks

veel. Ja teevad arvutusi soojade pesade asendilt rahva haridusliku tasapinna kahjuks. Loomulik, et läbi selle prismi tõsiasiad peavad näima teisiti, kui need tõepoolest on.

Tõeliselt on haridusolud meil nii, et tuleks teha sootu teise-laadilisi arvutusi kui härraskohtade eelarveid. Eriti tänulik ylesanne rahvuslasele — näidata statistiliselt, kuidas ja millal meie saame haridustasapinnale sakslasist ja juutest kaaskodanikkudega. Vaadatu koraks (Eesti demograafiat I, 1923, lhk. 139, 192, 250), missugune on riigi rahvastikuline koosseis ja haridusjaotus rahvuste järele.

Eestlasi (969.976) — 87,7⁰/₀;
alg-, kesk-, ylikooli õpilasist:
89,0⁰/₀ 78,5⁰/₀, 82,7⁰/₀
Sakslasi (18.319) — 1,7⁰/₀;
alg-, kesk-, ylikooli õpilasist:
0,8⁰/₀, 9,5⁰/₀, 6,3⁰/₀
Juute (4.566) — 0,4⁰/₀;
alg-, kesk-, ylikooli õpilask.
0,3⁰/₀ 0,7⁰/₀ 3,9⁰/₀

Heites arvutusist pilku algkooli, sundkooli, mida pyyavad vältida igast rahvusest rahakamad kihid, järeldagem: yhe eestlasest keskkooliõpilase suudavad anda 70 eestlast kokku, iga

sakslasest keskkooliõpilase tarvis jätkub 15 sakslasest, iga kymnes juut on kindlasti keskkooli õpilane. «Kindel olevat, et haritlaste kyllus neid põrmugi ei heiduta» ja: «Arvud aga näitavad, et neil kõik lapsed keskkoolihariduse saavad» — nagu häbelikult ja peidus märgib keegi Rud. (vt. Postimees 316, 21. XI 25, teisel või kolmandamal lehekyljel teksti sisse peidetult). Edasi: yhe eestlasest yliõpilase annavad 300 eestlast kokku, kuna iga 75 sakslase või 25 juudi kohta tuleb vastavalt yks sakslasest või juudist yliõpilane. Yliõpilaskylyllastus 300 erirahvusest kodaniku kohta järjekorras eestlased, sakslased, juudid annab rea: 1, 4, 12.

Enesestmõistetavalt on see rõõmustavaks nähtuseks sakslasist ja juutidest kaaskodanikele ja — meie rahvuslikele kultuurpelgureile. Sest need viimased näevad selles rahvusliku tuleviku kindlustust — käskjalgade ja sulaste edespidist rohkust ja odavust. Muidugi tuleb sakslasest ja juutidest võistlejatega kohti jagada, rahvusliku ideoloogia alusel võib mõned kohad isegi ainuyksi enesele reserveerida, aga eest-

luse, sõpruse põhihelidele, s. o. korporatsiooni kujule, kuid ometi aktiivselt end rakendades sel ajal nii elavalt avaldust nõudvate rahvuslike aadete teostamisesse!

4. Missuguste faktide põhjal julgete üldse tõendada, et meie Eesti korporatsioonid olla rahvusliliselt „passiivsed, rahvavõõrad ja eluvõõrad“? On teil selleks mingisuguseid andmeid? — Meie korporatsioonide lühikenegi ajalugu kõneleb otse vastupidist keelt, annab tunnistust sellest, et on alati olnud aktiivselt truid, oma rahvale väsimatult kaasa töötatud rahvuslike paleuste saavutamiseks. Võtke kas või okupatsiooni aeg: peale ühe ainsa erandi boikoteerivad Eesti korporatsioonid in corpore selleaegset saksa ülikooli! Või polnud see kellegi ohver, — meestele, kel studium pooleli?!

Ja vabadussõda, millest osa võtsid meie korporatsioonid mitte vähem elavalt, kui seltsid! Tahate pilti saada, tõmmake statistilisi võrdlusjooni: palju on aktiivselt sõjast osa võtjaid olnud siin ehk seal, palju neist vabatahtlikkudena, palju neist langenud, haavatud, vabadus-riste saanud? Usun kindlasti, et Eesti korporatsioonid siin seltsidega võrreldes varju ei jää, — muidugi protsentuaalselt võttes, missugune võrdlus oleks kõige erapooletum ja asjalikum.

Läksid kõik, kelle tervis vähegi lubas, — isegi kirikuõpetajad. Või pole see midagi? Ja ometi läksid need kõik vabatahtlikult, mobilisatsiooni alla nad ei kuulunud (kui vaimulikud). Kodumaa kutsus, kõlbline rahvustunne käskis, ja nad läksid. Samuti tean, et mõnegi

Eesti korporatsiooni seina ehib pilt langenud kaasvõitlejast, kes — olles stud. med., — ometi vabadussõtta ei läinud haavu siduma, vaid — püss palgel, võitlema. Ja mees langes tundega, mida korporatsioon oli kasvatanud: „dulce et decorum est pro patria mori“. Exempla docent! —

III. Nähtavasti ei tunne korporatsiooni mõtte vastased Eesti korporatsioonide sisemist elu ja korda!

1) Kui räägite joomisest — tooge ometi arvud ette! Tooge statistikat, mis praeguses karskustöös nii moodne on, kas juuakse seltsides aasta jooksul vähem, kui korporatsioonides! Jagage seda organisatsiooni koosseisu suuruse peale! Erapooletud arvud kõneleks kõige selgemat keelt. Mina tean, et protsentuaalselt oli minu üliõpilasajal

lasest haritlasest peab hoiduma. Päälegi — eestlane on harjund raske ja halvatasulise tööga. Temale on õppimine — enese ja rahva tööjõu pillamine, vähetootlik ära kasutamine.

Aga sakslased ja juudid ei karda odava tööjõu puudust: selle eest hoolitsevad meie rahvuslikud kättpidivedajad. Tööpoolest poleks aga neil viimaselgi midagi karta, sest vähe odavapalgalist rahvasugu veedab «pillavalt» aega kesk- ja ylikoolis. Popsnikkude, vabadikkude, väikepõllupidajate, põllutöölise, tööliste ja teenijate lapsi on (vt. Eesti demograafia I. samas) algkoolis 39,2%, keskkoolis kõigest 18,6%, ylikoolis vahest vaevu 5% kogu õpilaskonnast.

Töösturite, ärimeeste, maja-, talu ja mõisaomanikkude, vabakutseliste haritlaste, riigi- ja omavalitsusteenijate lapsi aga:

algkoolis 41,9%,
keskkoolis juba 61,6%,
ylikoolis kindlasti 95% kogu õpilaskonnast.

Lugeda tuleb seda nii, et hariduse tõusvat astet pidi annavad astmestiku:

töölised — 4, 2, 0,5
teised — 4, 6, 9,5.

Ylesanne demokraatlikule rahvajuhile: arvutada, kuidas ja millal kujuneb õiguslikum haridusjaotus yhis-konna klasside vahel. Vahest kaoksid siis iseenesest intelligenti yleproduktiooni kummitused.

Vältides elutehnilisil põhjusil muid huvitavamaidki juurdusi, pidagem mees siiski, et riik (mitte vanemad otseteed!) kulutab iga keskkooliõpilase pääle umbes 7000 mk.; igale yliõpilasele keskmiselt — 35.000 mk. Ilmneb, et polegi nii odavasti tasutavad need akadeemilised rapiiriveristused, teolengud fokstrottimestega ja muu sisešmink «sisemise tubliduse» kasvatuseks. Kui veel pääseks võistlusest, mis yhes toob sigimatuse (Dr. J. Wilms'i andmeil, fyysilise, mitte vaimlise muidugi), sissetulekute mõõna, muid võimalikke ja võimatu- maid nuhtlusi, näiks tulevik seda vikerkaarilistem.

Paratamatust paratamatuseks, kuid kultuurivaenulised eelarved ja arvutused on aktsepteerimatud.

Nõuame, et:

1) alles võõra surve alt vabandend rahva loomupärased ja elulised hariduspyyded ja kul-

tuurihuid tunnustetaks tõsiselt väljaspool kihihuvilist snobismi; 2) virguva noorsoo eluline ja pinev haridustahe summutuste ja suretuste asemel leiaks sooja, tõesydamlikku õhustust ja viljeldust;

3) õiguslikumat haridusjaotust nii erirahvuste kui eriklasside vahel või vähemalt intensiivset tööd selles suunas;

4) kõrgeametilistelt, resp. kõrgepalgalistelt juhtidelt leidlikumat ja viljakamat, loovat tööd väljapääsuks praegusest lootusetust ummikust, tuhmist ja väljajaadeteta ideetusest;

5) intelligenti käsituses ja kasvatuses vajame avaramat arusaamist, ettevalmistust vajame mitte soojades pesades lebamiseks diplomi pabereist loorberil, vaid loovaks kultuuritööks.

Lõpuks: lakatagu kord ometi tyytuseni korrutatud haridusvaenulisest härraslaulust! Selle rahvuslik äratõmme pole sugugi meeldivam kui endine balti-saksa originaal: õpeta, õpeta, aber macht den Teufel nicht klug! Siis seda ei usud, nyid — veel seda vähem. Lootusetult kurb siiski on kuulata yhte ja sama aegadest aegadeni. —ldk—

mõneski Eesti korporatsioonis rohkem täiskarsklasi, kui mõnes seltis. On olnud, ja on vist praegugi. (pooleli)

Ugalensis.

Üliõpilaskogude põhimõtted ja töösihtjooned autonoomse ülikooli üliõpilaskonna edustuses.

„Maaalaliste Üliõpilasorganisatsioonide Liidu“ poolt avaldamiseks saadetud.

Üliõpilaskogud esitavad uut üliõpilasorganisatsioonide tüüpi, mis peaks tulevikus olema üliõpilaskonna organiseerimise aluseks. Üliõpilaskogud on välja kasvanud üliõpilaskonna üldilme ja vaimu muutmise tarvidusest.

Üliõpilaskogud tahavad olla kantud meie valmiva põlvkohustusist kõrgema iseseisva kultuuri ja rippumata riikluse eest.

Üliõpilaskogude üldeesmärgiks on kultuurtahtelise intelligenti kasvatamine ja selle kaudu meie riikluse ja kultuuri tuleviku ja heakäekäigu kindlustamine.

Üliõpilaskogude otsekoheseks ülesandeks on aktiivse töötahtelise õhkkonna loomine meie suhteliselt suures üliõpilaskonnas.

Üliõpilaskogud usuvad, et ühenduses selle tähtsa pedagoogilise ülesandega juba arenemisaastail on üliõpilasil, kui suurel ja liikuvamal osal meie väiksest ja tööga koormat haritlaskonnast, kohustused ja ülesanded meie üldises kultuuritöös.

Üliõpilaskogud usuvad üliõpilaskonda kui tervikusse ja selle tähtsasse ülesandesse üliõpilaselus.

Üliõpilaskogude seisukohalt on kõikide üliõpilaste organiseerimine kindlasti vajalik. Ainult selle kaudu on võimalik aktiivse vaimu levitamine üliõpilaskonnas.

Üliõpilaskogud usuvad, et praegune suhteliselt suur organiseerimatus on tingit seniste organiseerimisvormide puudusest.

Üliõpilaskogude seesmine organiseerimine sünnib väljamineks nende tegevusest ja eesmärgist ratsionaalse hinnangu alusel.

Üliõpilaskogud, vastavalt oma eesmärgile, tahavad eneses koondada võimalikult kõiki teat maaalali päritolevaid üliõpilasi.

Üliõpilaskogud oma organisatsiooni vormi kaudu võimaldavad oma liikmeile igakülgse arenemise. Siit on üliõpilasil võimalik juba õppeaastail omi teadmisi kasulikult rakendada, siit peavad üliõpilased saama: võimalikult laiapiirilise ilmavaate, seltskondliku kasvatus ja tarviliku värskendava ajaviite.

Üliõpilaskogud nõuavad oma liikmeilt, et need oleksid teadlikud oma organisatsiooni ülesandest ja eesmärgest, vastavalt neile kannaks kohustusi ja näeks ülesandeid nii üldises kultuur- kui üliõpilaskonna elus.

Intiimorganisatsioones organiseeritute kohta maksavad kogude seesmises elus kergendavad erandid.

Konrad Mägi mälestusnäitus.

1.

Kui meie kirjaniku elu seni on pidand jääma vähe kirjanduslikuks, veel vähem kunstnikuliseks.

Sama näeme kunstis, kuigi siin eraldumine igapäevsusest on mõnigi kord olnud kindlam. Aga seda jätnud selle eest siis puuduste ja naerva meelekerge tõttu, milledele järgnema pidand on selle eest varajase reast langemine, isegi elavate nimekirjast.

Kas pole Konrad Mägi just neist? Jätud abita omaste poolt, jätud hariduseta — kuid edasipüüdev andeline poiss algab mööblivabriku, puunikerduse käsitöö kaudu oma kunstnikulise äratundmise järele teed kunsti, kus omand on ta meil tunnustatud kohta.

Juba 24-aastane, astub Stieglitzi kunstikooli skulptuurklassi Peterburis. Töötab siin prof. A. Adamsoni juhatusel.

Kuid eneseleidmine arenes teist teed. Revolutsiooni tukse kannab välja Mägi koolist, kust pääle skulptuuri vahetab ta maalimise vastu. Helsingi ja siis Pariisi aitavad kunstioopilasel end leida. Loomulikult peaksime viimase tähtsust eriti alla kriipsutama Mägi loomingus, kust kunstikäsitus ta töödes ilmne on.

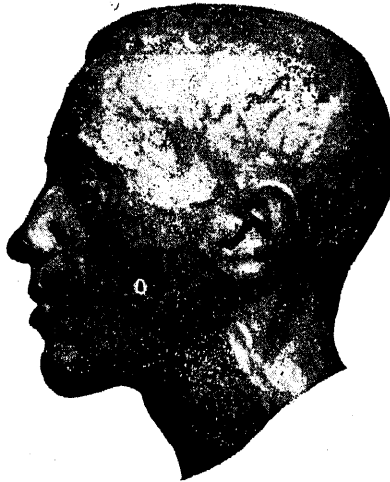
1908 a. matkab Mägi Norrasse ja sest ajast pääle on esitatud ta mälestusnäitus.

2.

Eeskava ja siis maalide paigutuse järele on K. Mägi mälestuslooming eraldatud seitsmesse ajajärku: Norra, Pariisi, Saaremaa, Viljandi-Võru, Pühajärve-Võrtsjärve, Itaalia ja Saadjärve,

ajaliselt 1908.—1924. a., seega 26 a. looming.

Aastate arvu järele on see võrdlemisi lühike aeg, kuid K. Mägi on kaunis produktiivne kunstnik.

Ta loomismetod on nähtavasti võimaldand tal suurema vaevata katta lõuendeid. Ja ometigi ei jää ta šablooni.

Ülalnimetatud ajajärgud on niivõrra erinevad omavahel, et neideemalt vaadatud ühe kunstniku omaks raske pidada on.

Tekib tunne, et K. Mägi oli kõik aeg arenemas; ta andis oma loomingu arengukäigu; looming ise nähtavasti ei jõudnud oma üdini. Ja küsitavaks jääb, kas ta üldse oleks jõudnud mil-

leegi ühtlasele, lõplikule vormikäsitusale, mille sees uued ained uutes kompositsioonides uued teosed oleksid annud.

Aga vahest peamegi K. Mägi kunsti vaarilema arenevana, penenevana, mis ei jõua kunagi oma arengu lõppu. Vahest peame K. Mägi kunsti vaarilema just füsioloogiliselt (ei tahaks öelda vormi küljelt), lõuendil värvi suursugusemaks ja penenevaks arenemas.

See ei ole mitte silma arenemine vastuvõlikumaks, närveerivamaks välisilma suhtes, vaid pintsi tundlikum väljatõõtus, ikka enam ja enam. Siinjuures värviiline küllus, mis tõepoolest haruldus, mitte ükski meil, vaid üldse.

Sarnase loomismetodi tõttu ja et asja värvi tabada kunstnikule vaevalt eesmärgiks on olnud, vaid harmoneerub kunstniku armastatud värviskaala, siis võib K. Mägi loomiskäsitus lahendada ja osalt nimetada dekoratiivseks.

Ta aineala on mitmekesine. Ometigi esinevad ta esimeses ajajärgus motiivid, mis kogu loomingus korduvad; maastik, sees loigud (järved, jõgi) ja täiesti šabloonilised noorkased.

Sarnase korduvuse tõttu omab K. Mägi kompositsioon väga tihti miski õpilasliku, naiivi ilme. Lõuendi pind on kaetud tasakaalus: järv, mäed ringi, väljad ja siis puud. Ehk kuidagi teisiti. Ilmselt konstrueeritud.

Kuid et need motiivid alati korduvad ja varieeruvad, on annud K. Mägi siin oma kompositsiooni näilikkuse pääle vaatamata silmale palju ilusat, värsket, tähelepanu enesele tõmbavat.

Üliõpilaskogude ilmavaateline alus.

Meie usume iseendasse ja enda kaudu meie riiklusesse, meie rahvuskultuuri ja selle tulevikku.

Meie usume rahvuslusesse, kui positiivse ja kõrgema omapärase kultuuri põhjustajasse. Meie usume rahvuslusesse niipalju kui see annab meile iseteadvuse ja usu meie võimistesse ja tuleviku tööesse.

Meie eitame agressiivset rahvuslust, mis teiste rahvaste eitamise läbi end usub tõstvat. Meie tahame enese kõrval anda eluõiguse ja võimaluse ka teistele rahvustele.

Meie usume hõimuaafesse ja hõimukultuuride liginemise ja ühtekuuluvuse vajadusse. Meie usume ühise omase kultuuri tulevikku ja õitsengusse, usume inimkonna üldarengusse ja oma osasse selle edasielamisel. Meie usume, et selle arengu sihiks on harmooniline täiskultuur, milleks vaja süvendada ja levitada eriti vaimlisi huvisid.

Meie usume, et meie rahvuse sõna inimkonna üldkultuuris on

veel lausumata, — et selle lausumine ongi meie, kui rahva, elumõte ja meie tahame seda teha iseenda ja olnud põlvede parimate piildumiste vääriliselt.

Üliõpilaskogud Üliõpilaskonna Edustuses.

Üliõpilaskogud, tundes enda ümber koondet edumeelseid, kultuuritahelisi ringkondi, seisavad ühise tervikulise üliõpilaskonna mõtte alusel. Nad on alati aktiivselt ühes läinud seisukohaga, millel on usku olnud sellesse vaimliselt ja füüsiliselt ühtlasesse tervikusse ja mille kandjale usaldab meie rahvas oma riikluse ja kultuuri juhtimise ning lõpuli ülesehitamise.

Üliõpilaskogude rühm Edustuses paneb eriti rõhku sellele, et üliõpilaskond, kui tervik, saaks tõsiselt rahvuslikult töötahteliseks Eesti üliõpilaskonnaks.

Selle üliõpilaskonna side ei tohi katkeda meie rahvaga. Ta peab vahenditult kaasaelama meie rahva eluavaldustele, olles selle rahva tuleviku kultuuri kandjaks.

Selle üliõpilaskonna esimeseks ülesandeks olgu viia meie iseseisvuse tunnet, meie omariikluse mõtet, seda suurt ja kõike edu põhisevat usku iseendasse ja oma rahva tõelisesse väärtusesse ja võimistesse — viia kogu üliõpilaskonna töökspidamisena rahva sekka, et see seal tugeva alusena rahvatuleviku tahtes ja töös elama jääks.

Selleks tarvis vaid kasvatada vastavas vaimus meie üliõpilaskonda ja see olgugi meie üliõpilaskonna Edustuse esimeseks ülesandeks. Et seda suurt, mitmetuhanda liikmelist peret võida tegelikult rakendada positiivsesse tööesse — seks tarvis teda organiseerida. See olgu teine Edustuse peatülesandest.

Seks tarvis korraldada vastavaid selgitavaid ettekandeid ja kõnesid, tarvis aineliselt ja vaimliselt toetada nõrgemaid algavaist organisatsioonest jne.

(pooleli)

Meie üliõpilaskonna...

Et K. Mägi eeskätt konstrueerib kompositsiooni, ja sellele näib ohverdavat kõik muu, muidugi värv eraldi—vaadeldagu puid, mis sel või teisel korral kompositsiooni tasakaalu jaoks asetatud, ja ikka samastena.

3.

K. Mägi suurus on ta maastikus. On lausunud, et Mägi on näinud eesti maastikku õigemini, kui paljud teised. Kuid kui õieti, võib jällegi küsimuseks jääda.

Maastikke ta on annud kõigilt ajajärkudeelt, kusjuures teatav kohaline ümbrus tugevat mõju ta töisse on avaldand.

Võetagu võrdluseks Saaremaa, Pühajärve-Võrtsjärve ja Saadjärve ajajärgud.

Kuigi iga ajajärk neist kunstniku arengust uue käsitlusviisiga esineb rea aastate vahega, on tunda meeleoluline ja ilmastiku vahe.

Lumine, hall raagus Saaremaa, selle kõrval aga meeleoludes vahelduv, kevadine, kerge Pühajärve ümbrustik.

Ja produktiivne Itaalia ajajärk. K. Mägi muutub väljenduses rikkamaks; toonides uudustub, üleminekud tumenevad, kuid värvipaigutus,

pintslitõmme on julge. Vahest kusalgi pole ta nii robüst kui siin.

On teatavaid primitiivseid võtteid. Näiteks maastikkudes, õites üksikud puud majade vahel, mis suure meisterlikkusega närmendavad.

Siis viimane Saadjärve ajajärk, kus avaldub kunstniku peen maitse ilmsemalt kui varem. Pinnaline värvilaikude vaheldusrikkus, puhas ja mitte karjuv. Puude primitiivsus, õhu vibreerimine, vee tuhm hallikas toon.

4.

Kaugelt üle saja teose oli kokku kogunud lahkunult.

Norra ajajärk 1908—1910. Stiliseeriv, täppiv tehnika. Nõrgad katsetused. Pariisi II ajajärk 1910—1912. Maal plastilisem ja realistlikum. Värviline impressionism, kirikuid.

Saaremaa ajajärk 1913—1914. Sinist palju. Palju külma. Tuleornid. Realistlikkus.

Viljandi-Võru ajajärk 1915—1917. Puud sirguvad. Noored kased aina. Paar tähelepanavat portreed. Värviskaala sinine, roheline kollane, mis püsib kauaks.

Pühajärve-Võrtsjärve aj. 1918—1921. Maastik omandab puhta ilme. Nähtavasti ekspressionistide mõjutusi.

Tuleks eriti nimetada siin „ristipoodut,“ mis huvitav koloriidilt. Eriti all kaks naist, kes kontuuride, riiete ja koloriidi selguses klassilistena tunduvad. Selle eest on aga Kristus ristil kuidagi liig värvitud, ebaõnnestand näo ja juustega. Tagaseinas ratsanikud.

Itaalia ajajärk 1922—23. Itaalia värviküllus; maastik tihti mägiline. Majade nelinurksus ja miski kas suure valguse hall udu, mis sulatab lihte kontuurid.

Saadjärve aj. 1924. Roheline, pruun, sinine, kollane maastik jälle. Eriti huvitavad paar portreed. Primitiivseid võtteid.

5.

Viimased kuud Tartu närvihaigete-kliinikus, kus tõelisus ja sonimine vaheldusid. Veel viha ja sappi kaastaste arvele, mõnitusi kaaskunstnikkude vastu. Isesugune haige arvetõendiandamine oma endiste sõpradega, kes näiliselt hoidsidki siis temast eemale.

Eland elu, mis pügistab; maitseid elu, mis selle järel karistab surmaga.

J. Pert.

A. Kitzbergi tervitusõhtu „Wanemuises“.

See oli eeskujulik. Kui palju on kaotand vaesed inglased sellega, et ei saatnud oma mehi Tartusse õppima majasteetlikkust. Ja südamlikkusega trummasime kindlasti iga venelast üle. Ühe sõnaga: korda läinud. Muidugi on see eeskätt v. a. kõneleja teene, kuid võlgname osalt tänu ka juubilarile enesele, kes kannatlikult istus oma looberistet toolil ja ei karand mitte juba teise tervitaja järel kateedril tånama neid, kes kõnelend ja eriti neid, kes seda veel kavatsevad, nagu seda tegi Wilde oma juubelpäeval. (Wilde on võrdlemisi alles noorurivõitu ja selletõttu üleaur kärsitu, pääleegi linlane — jumal temaga!).

Algas hamin Laatik. Tema häälele alistus isegi Wanemuise kuulus akustika. Kohe näha, et Tallinna mees. Sellepärast vaigigu tast Tartu annalist. Kõne lõpetand ulatab juubilarile kin-nise ümbriku riigivanemalt. Ütles selle sisu mitte teadvat, kuid omavahel öelda, mina ei usu seda (kui ülemus kahelda lubab).

Publik tõuseb püsti ja teeb formilise ovatsiooni (juubilarile, mitte ümbrikule NB!).

Järgmisena tervitab A. Jürgenstein E. K. S., E. K. L., W., A. K. Ü. ja T. Ü. E. poolt. Jaan Tõnisson pöörab ennast profiili ning kutsub üles oma armsat Tartu rahvast tervitama juubilarile selle eest, et juubilar on eluaeg käinud tema, Tõnissoni, põhimõtete järele. Sellepärast tervitab ka ise vana ajakirjanikuna Kitzbergi kui ajakirjanikku.

Kindral Pödder, kes kindlasti kirjanduusse lähemalt suhtub kui mõnigi meie kirjanik, ütleb kavalerlikult, et tema ei tohi hinnata Kitzbergi kunstilist külge. Niisugune modestia oli väga chic ja ma panen ta hästikasvatet kindrali sõjamehe distsipliini arvele. Kindral soovib, et Kitzberg jatkaks oma tööd suurtüki väe kasuks, kus lugupeet juubilar vististi noorsõdurina teenib.

Nooruse vaim lehvib üldse tervitusõhtul. «Noor-Eesti» on oma kõnes väga euroopalik. Et nii ja naa, Noor-Eesti ütleb Teile, auväärt juubilar, grand-merci ja annetab teistele lisaks veel ühe väga tillukese aadressi-

kese. Kuid aadressike ei olnudki nii tilluke.

Rakvere seltside esindaja Jakob Liivi (kes ise ka tuuletallaja ametit pidand) häält Tartu akustika ei kajasta. Näed ainult kõneleja liikuvaid huuli. On aega teha tähelepanekuid. Käe püksitasku toppimise katse, mis korduvalt ette võetakse, ei õnnestu küll kordagi, kuid uuri-kett kõhu pääl on kogu aeg näha rahuldavalt. Kõne ei tulnud sellepärast vähem südamlik, et seda kuulda ei olnud. Vastuoksa.

Seda kõvemini deklameerib Vanemuise näitlejaskond väljendusega, kaaluga ning tundmusega oma leekivat ja algupärast aadressi, andes edasi: 1) tänu ja 2) tervisi. Viisakas Pettai tahtis juubilarile abikaasa kätt suudelda, kuid see oli veel viisakam ja tõmbas käe osavasti ära.

Naisühingul on Kitzbergile midagi nii intiimset öelda, et ei tihka seda teha publiku kuuldes, vaid kutsub juubilarile kõrvale ja ütleb talle kõrva sisse.

Järgnevad tervitused maa soolalt — üliõpilasilt.

Organiseerimise küsimus.

Üliõpilasleht lõpetas oma mõõdunud aastakäigu J. P. (erti) järele hüüdega, kus mitmete Üliõpilaslehe veergudel harutatud küsimuste seast muu seas ka organiseerumise probleemi enam-vähem lõpetatuks nimetatakse. Sellega ei või nõus olla, sest oleme harjunud ainult siis mingit probleemi lahendamaks tunnustama, kui selle kohta põhjalikult kõik väited pro ja contra on esitatud. Kahjuks on aga valdav enamus, võibolla kõik kirjutused selle küsimuse kohta Üliõpilaslehes esitanud organiseerunud kaasvõitlejate seisukohti, kuna organiseerumata kaasvõitlejad, neile enestele teatavatel põhjustel, Üliõpilaslehest eemal seisnud. Nii siis võib probleemi ainult siis lõpetatuks tunnustada, kui ka organiseerumata kaasvõitlejad käesoleva probleemi kohta küllaldaselt määralt sõna võtnud. Käesolev kirjutus loodab sellega algust teha.

Senised kirjutused Üliõpilaslehes selle probleemi kohta on välja läinud juba apriorselt omaks võetud lõöklausel „organiseerumatus on pahe“. Alles tagant järele püütakse seda lauset tõendada, otsides üles üksikuid organiseerumata halbusi ja negatiivseid külgi. Kes otsib, see leiab. Leitud „pahed“ koonduvad peasjalikult kahte rühma. Esiteks ei võimaldavat organiseerumatus üliõpilastele niisuguste ettevõtete ja kavatsuste tegelikku läbiviimist, mis nõuavad ettevõtjatelt kollektiivset tööd või teotsemist (kaitseliit, esinemine pidustusil, enese seisukohtade esitamine täiel määral edustuses jne...). — Teiseks toonitatakse organisatsiooni kasvatavat mõju üliõpilastele. Organiseerumata ksv. jäävat maha oma vaimlise ja muu arenemise poolest organiseerunud kaasvõitlejaist. Hoolimata sarnastest argumen-

tatsioonidest, mida organiseerumata üliõpilastele teatavaks tehtakse küll suusõnalise, küll kirjaliku propaganda abil, eriti ühe organisatsiooni grupi poolt, on siiski umbes 60% kaasvõitlejaist organiseerumatused. See näitab, et organiseerumatusel peavad olema oma sügavamad põhjused.

Käesolev kirjutus ei ole mõeldud organiseerumatusel põhjuste selgitamiseks, seda võib vahest mõni eriartiklis käsitleda, võib-olla ühenduses üliõpilaskonna sellekohase ankeedi tagajärgedega, mille kordaminekuks, tõtt öeldes, mul küll puudub usk. Kuid täiesti mõõda minna sest küsimusest käesolev kirjutis ei saa. Esitatud andmed, rajatud isiklisele kogemusele, võivad olla arvulistes suhetes muidugi ainult umbkaudsed, täpse materjali kättesaamatusel, kuid ei lähe loodetavasti palju lahku tegelikkusest.

Kõige päält kõneleb Üliõpilaskonna Esitus ksv! Köstneri esitusele. Väga, väga korrektilt, tipp-topilt frakistet. (Kõneleja ja kõne kah.) Et, auväärt juubilar, soovime ja loodame. Ja veel tänu kõige hea ja kauni eest. Siis asub kõnetoolile Eesti korporatsioonide liit. Palub väga austatud härrat vastu võtta lugupidamise kinnituse. Juubilar võtabki, surub kätt ning teeb kratzfuss'i. Seltside liidu kõneleja ütleb, et tänane päev olla kogu eesti kirjanduse heledamaks päevaks.

Tartu koolipoiste nimel tervitab A. Reeben, kes aga sugugi koolipoisina välja ei näinud.

Eesti Üliõpilaste Seltsi pidu kõneleja ksv! R. Janno kõneleb lüüriliselt ja isalikult vaatab tema kõrvalt juubilarile päale alla ksv! Kukke, kes näib rahul olevat seekord mitte ainult iseenesega, vaid ka Kitzbergiga. Vahepeäl Janno soovib vahet pidamata südamest «kõike seda», ja veel kord — kõige soemaid. Sest Te olete meile... Ja veel kord ssüdamest. Ja veel kord tervitan.

Ja veel kord. Ja ärge ikka unustage tuult tallamast, ja meie püüame kah.

Saalil selle päale muidugi silmad pisarais.

Küll kõnelesid kõik «maxima» päale, kuid pidu lõöknumbriks, n. ö. naelaks, oli kindlasti rahvalik naljamees prof. M. J. Eisen. Läks püünele, pani käed ristile ja käratas: «Mis Teie siin räägite, et elagu? Mina ütlen: kärvaku! (Uduseks jäi, mis või kes). Ja mis me siin üldse kõneleme Kitzbergist, kui on olemas Tiibuse Liide. Kitzbergiga saagu mis saab, aga Tiibuse Liide, vaat see tuleb mehele panna, sest see on ju üks ehtis «estnisches Blitzmädel». Ja see oli nagu Eesti rahva südamest öeldud. Punkeb lahti tormiline käteplagin. Prof. Eisen oli jätnud varju kõik frakistet eelkõnelejad.

Siis tuli vaheaeg ja tahtsin omalt poolt suruda kätt eesti kirjanduse seniorile. Kuid prof. Eiseni sõnad olid kukkumise sügavasti mu südamesse ja ma hakkasin ümber vaatama Tii-

buse Liide järele. Leidsingi ta viimaks Vanemuise puhvetist. Palusin preilit üles tulla, saali. Mis sääl siis lahti, küsis. Ürtlesin, et kirjaniku juubel. Seda kuuldes keeldus ta kategooriliselt. Käivat Vanemuises ainult operettidel. Ja mis puutub kirjandusse, siis kelleks ma teda pidavat. Ta olevat viisakas eesti preili, ei olevat ei ajast ega arast, et kirjanduse vastu huvi tunda. Koolis olevat juba läbi võetud. Nüüd olla tarvis meest vaadata ja ega seda tuuletallajate hulgast ei saavat.

Et kõik Liide selget ja kainet mõistust kiidavad, siis pidin alla andma ning jäingi Liide seltsi puhvetis arutama, keda Liidele mehiks pakkuda. Ja kuna prof. Eisen oli arvand, et see peaks ikka mõni professor olema, siis jõudsin otsusele, et tuleb panna Liide prof. Eisenile naiseks. Noorte hingedega mõlemad ja mõlemad naljahambad. Ehk asutavad koos uue naiseltsi! Ja minusugusel santilaagril oleks siis jälle, millest haukuda.

Võhivõoras.

Jättes arvestamata seda vähemikku üliõpilastest, kes Tartust eemal olles tegelikult üliõpilaselust osa võtta ei saa, võib üliõpilane kellele organiseerumise tarvidust selgeks püütud teha, ainult kolmel põhjusel organiseerumatuks jääda. Esiteks võib säärane kaasvõitleja vaimliselt maha jäänud, huvivaene isik olla, keda sarnased asjad üldse ei huvita. Teiseks võib ksv. organiseerutuse kasuks ettetoodud argumentatsioonis vea leida, ja põhimõtteliku otsusele tulla — mitte organiseeruda. Lõpuks võib ta küll jõuda põhimõtteliselt organiseerumise pooldamiseni, kuid ta jätab seda tegemata mitmesugustel, pärast lähemalt vaatlemisele tulevail alapõhjusil.

Mis puutub esimesse põhjusesse, siis näib organiseerunute seas arvamine valitsevat, et see on kõige mõõduandvam. On avalik saladus, et organiseerunute seas on levinud vaade, nagu oleksid organiseerumatud kaasvõitlejad oma vaimlise tasapinna poolest maha jäänud, mingisugune mühakam ja odavam sort üliõpilasi, kes oma huvivaesuse tõttu pole üldse mõelnudki organiseerumise pääle, ja kui nad seda teinudki, siis ei

ole nad oma flegmat ära raputada suutnud. Seesuguseid mõtteid avaldatakse omavahel, pehmentatud kujul kirjutustes ja ettekannetes. Isegi p i d u k õ n e d e s on süüdistatud organiseerumata üliõpilasi kõigi üliõpilaste presitiži langetamises — ebatahtiline ütlus, mille vastu tarbetu vaielda, sest ta iseloomustab ütletjat enam kui öeldavaid.

See võib ju olla, et ka organiseerumatute hulgas leidub sarnaseid huvivaeseid „mühakaid“, võib olla sama palju kui organiseerunute hulgas. Kuid neid on ikkagi vähe, võrreldes nendega, kes organiseerumise üle tõsiselt järele mõelnud. Juba see asjaolu, et nii intensiivselt aetud agitatsioon ühe osa organiseerunute poolt käegakatsutavaid tagajärgi pole annud, räägib selle kasuks, et organiseerumatute hulgas on enamik i s e s e i s v a l t mõtlemaid isikuid. Agitatsioonile alluvad peaaesjalikult just huvivaesed või iseseisvusetatud individid, kellel enesel pole väljakujunenud vaateid, mis sellele vastu panna suudaksid.

Ekstarvamine, et organiseerumatus enamasti põhjustatud organiseerumata jäänud kaasvõitlejate üldisest huvivaesusest ja loidusest,

on tingitud eeskätt sellest, et organiseerunud ksv! ksv! oma egomorfismis ei ole küllalt arvestanud organiseerumatute kaht viimast võimalusi — et on võimalik olla põhimõtteliselt organiseerumata, ja et olleski printsipiaalselt organisatsiooni astumise poolt, ei leita seks võimalusi — vastavat organisatsiooni.

Põhimõttelikult täiesti organiseerumatuid on meil võrdlemisi vähe. Kuid sellegi pärast ei ole põhimõttelik organiseerumatus sugugi absurdsem vastupidisest seisukohast. Vähemataks samase õigusega, kui nimetatakse paheks organiseerumatust, võib paheks nimetada ka organiseerutust.

Välja minnes individuaalse isiksuse (Persönlichkeit) vaba arenevõimaluste jaatamise seisukohast, on iga intiimorganisatsioon kahjulik üksiku isiku individuaalse takistamatuse arenemiseks, vabaks eneseväljenduseks ja teotsemiseks. Juba organisatsiooni mõisteski peitub teatav surve ta üksiku liikme pääle, teatav nivel-leeriv tendents, mis puudutab eeskätt just isiku kõige omapärasemaid, üldisest tasapinnast kõige rohkem erinevaid ja seega kõige väärtuslikumaid jooni. Organisat

Yhele koerakesele

in memoriam.

Veel kord „Veljesto“ synni-päevist.

Yks koerake on surnud. Kogu meie ilus isamaa on selle truu raki koolust vaikides mööda läind, ainult „Yliõpilasleht“ oma e. a. 10.-s numbris on ksv! Hugo Kukke sule läbi pyhendand surematuid ridu kadunukesele.

Järgnevad read tahavad kokku kirjutades H. K. kokkukirjutetu ymardavaks jatkuks yht ja teist tasandada, kuid mis siiski oluline on koerakese tõelise olemuse ja suuruse kinninlutamiseks

* * *

Jutt on „Veljesto“ „embriodest“ (olet Ostaškovist!) ja nende tekkimise tõelistest põhjustest selles matusekõnelises joonealus.

Armas ajalugu avita! 1917—18 suured loomingud ja 1918—19 vaevaväsimused, piinapigistused tulgu suure aktiivsuse ja isamaalikkuse tunnistajaina ette, kui 1920-le ja järgnevaile tõtt on öeldud.

A. Anni ja Oldern...ni „kokkukirjutusi“ „Veljesto“ synni ajast ja oludest suure eneseavaldusega maatas teha katsudes on H. K. lihtsalt — tarvitagem ta enese hästivalit sõnu — „lubanud enesele... aja ja faktide suhtes, mis ulatab üle igasuguse määra“. Imestada annab ainult see julgus, millega tullakse konstateerima, et senni veel avalikuks valelikuks tembeldamatu A. A. järgi „ei saa mitte õiget pilti“ kõnesolevast, ja siis tõsise tooniga maalikakse „tegelik“ pilt, antipoodne eelmisele.

Katsume vähemalt mõne neist ksv. K. kirjutuses hulgaliselt upakile aet faktidest systemale aidata, vähemalt mõne etteheite „V“ oletamisi asutamisringkonnale tyhistada, et näidata, kui võrd tõsiselt H. K. tõsistus tuleb võtta, ega ärgu arvaku keegi, et A. Anni isikut mõtleksime kaitsta, seda ta sarnaste syydistuste vastu ei vaja!

Rääkides 1917./18. a. syndmusist ja isamaalisest aktivismist ning „vanemate organisatsioonide“ teeneist neis, poetatke igale lausele vahele varjat, kahtlustav kysimus: „Aha, kus olite teie, „reflekteerijad“, „targutajad“, „kellel enestel tol ajal käed jõuetult rypes seisid“ (= „Veljesto“ algatajad muidugi!)

siis?“ Iga vähegi intelligentne lugeja peab sellest järeldused tegema, millise kahtlase ryhmkonnaga „V—s“ on tegu. Vaatasid päält või magasid lihtsalt ja kes teab mis veel mõtesid, kui teised päästsid isamaa, „aga nyid on kõik muidugi selge“. Tagantjärele kõik targad! Ja, säarane naiivilt kahemõtteline kysimus oleks võind tõesti ära jääda, kui poleks „luulena“ võet vähemalt mitte A. A. kirjutuse neid ridu, mis (tõsi kyll lyhida't, et mitte sattuda „ajaloolisile“ kirjutusele omasesse eneseyleistuste keerisesse) puudutavad „V“ algatajate enneylikooliaegset tegevust kesk-koolinoorsoona. Harilikult ei syydisteta inimesi hiljasyndimises. Ja selt seisukohalt on ka põhjendamata nõue, et „1900 ymber syndind inimpõlv“ 1917./18. (1917—1900 = ?) kuskil „nooremas“ yliõpilasorganisatsioon is oleks olnud akadeemiliseks kyynlaks oma suurile syndmusile vastutõttavale rahvale. Leppigem sellega, et nad vanemate keskkooliõpilastena või parimal juhusel abiturientidena asutasid oma mõtteosalistega koos „Eesti Rahvusliku Noorsoo liidu“ (Tartus alguse saand, hiljemini „provintsi“ harud ulatand koondis. Samal ajal kui rahvuslust õhutavate „vanemate yliõpilas-

sioon niisugusena on nivelleeriv oma liikmete vaimlise tasapinna, kui ka omapärasuste suhtes, eriti üliõpilasorganisatsioon, mida meil seni ei ole mõeldud ilma teatava kasvatusideaalita.

Individualistlikust seisukohast on organisatsioonil ainult üks hää külg, ta teeb kättesaadavaks hulga teisi isikuid, kellelt arenev indiviid vabal valikul ühteteist võib omandada, oma loomuliku arenemist kiirendades. Kuid kahjuks ei paku seni ükski üliõpilasorganisatsioon seda võimalust, sest ta kasvatusideaal on juba olemasoleva liikmestiku nivelleerinud ja nivelleerib ka uue juuretuliija, kuigi selle kasvatamiseks erilisi abinõusid ei tarvitata, juba loomuliku miljöö rikkumuse tõttu. Tegelikult ei piirdu aga organisatsiooni kahjulikkus ainult ebaloomuliku ümbrusega, vaid kasvatusideaal surutakse igale juuretunud liikmele vägisi päale, vaatamata, kas see käesolevale isikule kohane või mitte. Kõik see ja sellega kaasaskäivad sündmused, kombes, kohustused kaotavad selle ainukesese hüve, mis on organisatsioonil individualistlikust seisukohast vaadatuna. Sellest seisukohast on organiseerimatus hüve. Organiseerumatu on rohkearvulise miljöö leidmine küll raskem, kuid

selle eest on ta vabalt valitav — sümpaatsuse ja sellega ka enese vaimliste dispoitsioonide kohaselt.

Täieliku individualismi seisukohalt on üliõpilasorganisatsioon seni olnuna täiesti vastuvõtmatu — individualism kaldub alati desorganiseerimise poole.

Kuivõrd niisugune individualism õigustatud, on juba filosoofiline küsimus ja ei puutu siia. Lubatagu selle õigustuseks tuua ainult üks praktiline seisukoht. Meie rahvas, oma arvulise väiksuse tõttu, ei suuda tulevikus luua midagi väljapaistvat üldsusena, ja kui ta sedagi suudab, siis tõmbab see asjaolu igale sarnasele saavutusele maksimaalpiiri. Ainukene ala, millele niisugust piiri sel põhjusel tõmmata ei saa, on tulevane omapärane kultuur, mille loojaks ei ole üldsus, vaid — üksikud omapärased indiviidid. Sest aitab. — Kui seda asjaolu katsutakski eitada, siis on ometigi fakt, et on võimalik sarnane individualistlik vaade organiseerumise päale, ja see vaade on vähemalt samaõiguslik kui vastupidine. Sarnaste vaadete pooldajaid on — sest eestlane on oma põhitoonis alati olnud individualistlik. —

Nii õigustatud kui eelolev vaade ongi, siiski võivad olla ka kõige individualistlikumal kaasvõitlejal

huvid ja kavatsused, mille realiseerimine võimalik ainult kollektiivsel teel. Seda võimaldab aga ainult mingisugune organisatoorne side. Sellepärast on ka suurem osa praegu organiseerumatust kaasvõitlejaskonnast kõrvale kaldudes puhtindividualistlikust seisukohast otsinud ja püüdnud leida võimalusi organiseerumiseks. On käidud üksikuis organisatsioones nendega tutvumiseks, on järele kuulatud samal otstarbel teistelt kaasvõitlejailt, on isegi mõnda aega mõnes organisatsioonis liikmeks oldud — kuid individualistlik enesealahoitu tung on võitjaks jäänud, ja ollakse endiselt organiseerumata. See ongi kolmas ja kõige sagedam organiseerumise põhjus, miks üliõpilased, osaliselt organiseerutuse poolt olles, siiski ei organiseeru. Ei leita vastavat organisatsiooni, mis rahuldaks organiseeruda katvateja nõudeid¹⁾. Organiseerumate põhjuseks ei ole, päale mõne erandi, mitte or-

1) Osa kaasvõitlejast on organiseerumatu ka neist rippumatul põhjusil, peaaegjalikult rahalistel ja ajalistel. See on võrdlemisi väike % ja suurelt osalt tagasi viidav käsiteldavale põhjusele, sest täiesti vastavasse organisatsiooni astumisel ei hooli ksv! palju rahast, rääkimata veel ajast, millest ainult siis kahju, kui see raisatakse a s j a t a , s. t. indiviidi loomulikkude huvi tähele panemata.

organisatsioonide“ vanamehed oma auväärse akadeemilise traditsioonikkusega suure vaevaga komandeerisid mõne rebase ülikooli ainukesele eestikeelsele loengule, eesti k. lektorit kuulama. kogunesid kymned õhutatud kuulnud kuue-tunnilised koolist väisind koolinoored õhuti ja pühapäeviti oma liidu korraldet eesti ajaloo ja keele kursasile ning referaatkoosolekuile oma vene koolis nyri-nend meelt rahvustama. Säärasteist oludest tulid teadlikumad nende „tragide koolipoiste“ hulgast, kes „reflekteerimata“ oma kohuse nende aegade vastu täitsid õpilaspataljones ja -rootudes või mujal. Kui juba imestada niikuinii mobilisatsioonialiste üliõpilaste vabatahtliku sõjateenistuse massilist yldotsust, miks siis mitte veel enam ka palju vähemaks kohustet alaealiste isikupärast valmisolu. Ega neilt ometi hakata aruannet nõudma, kui palju nad oma liidus juba sakslaste lahkumiskuulduste levides jõudsid koguda relva ja padruneid, vahest rahuldutakse teadmissega, et sääraestegi kysimuste kallal „reflekteeriti“ ja isegi midagi tehti.

Muidugi ei või kirjeldet liikumist kui-

dagi ainult oma kontosse kirjutada hiljemini kahtlustavaks „Veljestoks“ liitund kitsuke noorte ring, kuid et ka tema selles katlas kees, peetagu meeles, kui just teda tullakse syydistama passiivsuses tol ajal. Ja liigne pole ka niisugusel asjastuhvitatul teada, et Anni ja ta praegused mõtteosalised (Moora, Öuna-puu, hiljemini muidki) seda liikumist väga tähtsal määral kandsid. Mitmedki tolleaegsed utilitaristlikuma ja maskuliinsema ilmavaatega noored, kas või mõned praegused rahvusliku aukohtu tähedki ja rahvuslikud bassid, ei teadnud õieti, kas olla venelane või sakslane. Nad vihastusid siis, kui kirjuteti neile „Rahvustunde nõrkusest Eestis“, vihastuvad nyud, kui juletakse nuriseda rahvustunde pääliskaudsusele ja kitsarindsusele meil. Aga needsamad on ka need painduva selgrooga vanahärrad, kes, toogu tulevik mis toobki, ytleavad võidukalt: „Eks ma öelnud!“ Sest nende päralt on riik ja vägi ja au.

Kuid H. K. räägib „ka“ viimasest ajast (1919./20. a.) siis ka sellest ajast, millest tal „V“ embryode otsinguil ainult iselt tarvitsekski rääkida, aga väga lyhidalt. Mõõnab, et meil neil ajal sõja

tagajärjel põeti „ajahaigust“. Kuid leiab enesetroostiks, et „Anni ja tema kund“ selle ajahaiguse all rohkem kannatas, sest ega nad muidu ideaalsest EYS-ist poleks välja astund! Uskugu, kes tahab või solidaarsuse mõttes kaasvõitlejalikult peab. Paneksin siiski omalt poolt ette uskuda, et pool-lapsikus rahvuslikus illusioonis ilmasõja ja revolutsiooni yle-eland ja sõjaga ainult ta paremal kujul, nimelt vabastava isamaa-sõjaga, tutvust-teind tolleaegne äsja-avat rahvusliku ylikooli yliõpilas-noorpõlv vaevalt võis nii „väisnud ja tahtejuetu“ olla kui H. K. oletab. Önneks on kas või nyud tagantjärelegi selle hindamiseks siiski veel muidki objektivsemaid kriteeriume päale H. K. tendentsliku loogika.

Välja-astunute hingeline ebakõla EYS-iga võiks ehk H. K. esitet põhjuseist olla usutavam. Igatahes ei väljendund see, nagu harilikult organisatsioon, takistusis „värvides saamisel“: kuna suur osa neist sai tegevliikmeks ja II sem. alul, võib oletada, et nad olid seltsis hästi sallit ega vist just sugugi nii „organiliselt võõrad“ ja „ebakohased“. See asjaolu, mis avas neile pääsu nn. erakoos-

ganiseerumata kaasvõitlejate loodus, vaid meil praegu olevate organisatsioonide võimetus kõiki üliõpilasi endasse koondada.

Igal teadlikult organiseeruda kavatsejal on valitava organisatsiooni kohta oma nõuded, mida võiksime eraldada kaheks grupiks. Esiteks enese individuaalsuse alalhoidu ja vaba enesearendamist nõudev individualistlik motiiv, mis, juba mõisteliselt desorganiseeritud poole kaldudes, nõuab võimalikult lodevat organisatsiooni, „organisatsiooni“, mis seisaks ainult isikute kogunemises ja nendega läbikäimise kättesaadavaks tegemises. Individualismile on vastik igasugune tugevama organisatoorse sidemega organisatsioon, mis avaldab survet, sunnib, kohustab, kasvatab, kus isik seda ei taha.

Teiselt poolt, kui nii nimetada võib, ühisline motiiv, mis nõuab tugevat organisatsiooni, et võimaldada teostada isiku kavatsusi, mis nõuavad kollektiivset tööd, või võimaldada osa võtta teiste algatusel ettevõetud kollektiivsetest teostamisest.

Ainult niisugune organisatsioon, mis suudab eneses rahuldavalt ühendada ja lepitada neid diametraalselt vasturääkivaid nõudeid, võib täiesti vastuvõetav olla ka puhtindividualistlikust seisukohast.

Puhtteoreetilise argumentatsiooni abil võiksime leida ainult

kaks niisugust ideaalset intiimorganisatsiooni tüüpi, lähtepunktiks võtte sasjeolu, et **organisatoorse te sidemetega ühenduses olevad sündmused ja kohustused ainult siis indiviidile sellena ei tundu ja kogu oma teravuse kaotavad, kui nad täiesti kokku langevad sama indiviidi loomulikkude tahtedispositiooniga.** Kui inimest sunnitakse tegema seda, mis ta juba ise teha tahab, siis ei tundu temale see sündmus survena.

Intiimorganisatsioon, mis peab peaaegselt võimaldama liikmeile omavahelist läbikäimist, võib olla kahesugune.

Ta võib esiteks omada mitmesuguseid ilmavaatelisi aluseid, mis organisatsiooni **kõigile** liikmeile päale paneb teatavaid kohustusi, ühes sellega omades teatavat kasvatusideaali, mille järele hinnatakse liikmete tublidust ja kasvatatakse organisatsiooni juureastujaid, kuna niisuguse intiimorganisatsiooni liikmete enamus tervet liikmestikku temale soovitavaks küsimusis võib kohustada, nimetan seda edaspidi **obligatoorseks** organisatsiooniks.

Niisugune obligatoorne organisatsioon võib individualistlikult seisukohalt, ülaltloodud juhtlausest välja minnes, ainult siis vastuvõetav olla, kui ta koosneb liikmestikust, mis täiesti ühtlane neis punktides, mille kohta käib orga-

nisatsiooni mõju, või mille kohta see tulevikus võib käia. Kuna obligatoorse intiimorganisatsiooni põhimõtted ja kasvatusideaal on enamuse tahtmisest sõltuvad, võib individualistlikust seisukohast see organisatsioon ainult siis ideaalne olla, kui ta ühtlane liikmestik garanteerib igale otsusele, mida liikmetele kohustus päale paneb, totaalse enamuse. Et aga indiviidide erinevus väga suur, võib obligatoorne organisatsioon enesesse koguda ainult piiratud arvul isikuid. Teiselt poolt võib obligatoorne intiimorganisatsioon ainult siis eksisteerida individuaalsuse vastu patustamata, kui ta oma usulikkude juurevoolu nii reguleerib, et organisatsiooni satuksid ainult sääraseid isikud, kelle vaimlised dispositsioonid oleksid vastavad organisatsiooni kasvatusideaalile. Organisatsiooni juuretulijad tohivad erineda organisatsiooni kasvatusideaalist ainult oma vaimliste dispositsioonide graduaalse väljakujunemise poolest.

Kuid teiselt poolt on võimalik ka niisugune intiimorganisatsioon, mis on täiesti ilmavaatelistel alustel, mis oma liikmetele ei pane päale mingisuguseid kohustusi ega kasvata neid mingisuguse kasvatusideaali järele. Niisuguses organisatsioonis ei või juttugi olla, et enamus tervele liikmestikule midagi võiks ette kirjutada, välja arvatud mõned üksikud puhtfor-

olekuile ja selle läbi pilgu seltsi sisemisse ellu (H. K. eksib rääkides „mõnest noorliikmest:“ need 10 olid enamasti tegevliikmed, mõningad lihtliikmed), mille puudumine noormehi peab kotis, saigi õieti vist kyll tähtsal määral saatuslikuks nende suhtumisel seltsisse. Nähti ms. ka kui ebayksmeelselt oli täidet see üksmeelselt teht kõne all olnud vabatahtlikku rahvaväkke astumise otsus üliõpilaskonnas, mille heroilisust H. K. eriti rõhutab jm.

Siis see EYS-i maskuliinsus ja „V“ feminiinsus. Hää, kui mõni Selts oma suu läbi julgeb end „tegude seltsiks“ ristida. Meie muudkui naudime neist tegudest ja nende esilemanat meie rahvuskultuuri tõusust ning oleme rõõmsad, et meil kui eesti kultuuri kodukanakestel lastakse sooja kolde ääres käed rypes istuda. Sest peame tõesti punastusega tunnustama, et juba sellega oleme omaks võtnud segaseltsi (muide praeguses pedagoogikas yldtunnustet yhiskooli printsiipi-

pidena roobastikku sammuva) põhimõtte, oleme koledasti feminiinsed ja näit. oma seltsi sise-eluski selle tõttu peame loobuma paljudest maskuliinsuse teo-avaldusist. Oleme ainult õnnelikud, et meie pole esimestena (ka mitte eesti üliõpilaskonna ajaloos) päälejooksnud suurele ideele, et ka naine on inimene. EYS-i pikk ajalugu teab vist muidki sääraseid juhtusid, kui Dr. O. Kallase ettepanek 1919/20, muudetagu EYS segaseltsiks. Milline saatuse pilge: mees, kes kogu elu unistab maskuliinsust tegudest ja kelle isikuga ongi yhendet kenake protsent EYS-i yldtunnustet maskuliinsuse avaldusist, korruga tahab feminiseerida seltsi!

Ja siis viimaks see ideelagedus „Veljestos“ kogu ta elu käigus ja kõiges muus ymbruses! Yks ainus suur idee olevat viimasel ajal maailmas valitsev olnud — eesti üliõpilaskonna loomisidee, ja seda on kandnud oma sydame all EYS ja ta egod. Kui kurb, kui ykskord ajalugu tuleb ja tõestab, et mujal Euroo-

pas, ja just Põhjamais, on olnud aastakymneid varem juba olemas ilmelt täitsa samasugused -konnad, ja et a. D. 1919 hakkas säältpoolt meile voolama õpetlasi ja ideid ja just jällegi selle petserlikult „pussitava“ Soome kardet mõjul meie ta nydysel kujul saime selle liitumisidee. EYS-i kas või saja-aastanegi juubel oleks seda asjakäiku vaevalt palju soodustand. Muidu me sellel ajal palju ei peata, H. K. põhimõtete kohaselt, et mitte asju õigesse valgusse seada, ja väikesegi kaasmõjurina selles asjas paista lasta soomesõbralikkust ja sellega „kildkondlikult“ sest soovimatuid ringkondi eitset Hõimuklubiga eesotsas.

Oleks ju imelik sisulise põhjendusega alati kahest teineteisele järgnevast sündmusest eelmisega seletada järgmist, nagu tehakse üliõpilaskonnaideega EYS-i 50-aastase juubeli suhtes. Siis võiks ju lapsi õpetada tänama 1. detsembril selle eest, et tuleb 25. oma tulesära ja kinkidega! — Unustamatuse Joosep Teinma-

maalsed kohustused, milleta organisatsioon eksisteerida ei või (liikmemaksud, juhatus ja mõni teine). Sarnane **mitteobligatoorne** organisatsioon on õieti organisatsioon ainult jutumärkides, ta koondab enese ümber isikuid ainult selleks, et neid üksteisele kättesaadavaks teha, on sellepärast ka soodus organiseeruda kavatseja individualistlikule nõudele:

Et aga mitteobligatoorses intüimorganisatsioonis rahuldust leiaks ka sisseastuja ühisline motiiv, siis võivad organisatsioonis tekkida üksikute küsimuste kollektiivseks teostamiseks spetsiaalsed obligatoorsed allorganisatsioonid, liikmete vahel kokkuastumisel. Need allorganisatsioonid võivad küsimuse lahendamisel kas otsekohe lahku minna, või jälle alaliste küsimuste juures huvikohas- teks sektsioonideks välja kujuneda.

Nende allorganisatsioonide kaudu võivad rahuldatus saada täiel määral liikmete ühislikud tendentsid, kuid ühtlasi patustamata individualistliku motiivi vastu. Mitteobligatoorne organisatsioon võib eneses koondada ilmavaatelistel alustel jne... puudumisel kõige mitmekesisemaid kaasvõitlejaid ja on oma liikmete arvu poolest piiramata. Need kaks puhtteoreetilist leitud intüimorganisatsiooni ideaaltüüpi on ainukesed, mis suudavad täiesti lepitada ja ühendada organiseeruja vasturääkivaid formaalseid nõudeid valitava organisatsiooni vastu.

Tegelikus elus võib neid ideaalseid võimalusi ainult ligikaudselt teostada. Obligatoorse organisatsiooni ideaaltüüp on tegelikult läbiviimatu, sest võimatu on leida niivõrd sarnaseid isikuid, kes kõigis organisatsioonis ettetulevais

küsimusis ühel seisukohal võiksid olla. **Tegelikult võime olemasoleva obligatoorse organisatsiooni väärtust hinnata ainult võimaliku läheduse järele ta ideaalkujule, ta võimalikult ühtlase liikmestiku ja sisseastujate võimaliku sarnasuse järele organisatsiooni kasvatusideaalile.** Aga olemasolev obligatoorne organisatsioon soodustab ühislist tendentsi individualistliku tendentsi kulul ja seda enam, mida ebaühtlasem on organisatsiooni liikmestik ja mida suurem on sisseastujate erinevus organisatsiooni kasvatusideaalist.

Teiselt poolt jätab jälle olemasolev ebaobligatoorne organisatsioon individualistlikule motiivile teatava ülekaalu, sest tema obligatoorse allorganisatsioonide ellukutsumine ei ole tegelikult nii kerge kui paberil. Kuid teiselt poolt võimaldab

nisse istutas vaimustuse selle liitumisidee vastu vaevalt küll EYS, kuna palju paremaks kannustajaks temale selles asjas võis olla ja oligi elav läbikäik soomlastega ja soomesõpradega

Rahuldamata peab kahjuks nendegi ridadega jääma H. K. retooriline küsimus, mis on „V“ oma sennise olemasoluga annud. Sest võimatu on nägema panna, kui on tulnud koerakese matu- selt, kui ei taheta näha ja pöördakse selg. Päälegi neid „V“ nii A. Anni kui ka iga muu veljestlaste poolt tõesti väikesiks tunnustet „V“ saavutusi. Nägija näeb tinnukugi, pimedat ei saa prillidega aidata.

Salgamatu tõsiasia on, et „V“ on tööst akadeemilises teaduslikes ühinguis, üliõpilaskarskustööst (vähemalt oma algaastail), hõimutööst ja üliõpilaskonnagi ühiseist ettevõttest (sirvitagu näit. „Üliõpilaslehtegi“ ja võetagu arvesse „V“ osa tema toetamisell) on osa võtnud oma väikeste jõudude proportsioonis intensiivsemalt kui mõnigi teine meie üliõpilasorganisatsioon. Jõu suhted võetagu arvesse, kui tullakse hindama „V“ seltskääbust kymme korda suurema seltsiühiklase seisukohalt. Siis tuntakse ylekohtuselt teht tükumissetheiteid langevat tervikuna tagasi enda pääle, siis ei jää etteheitjail oma „maskuliinsete“ tegude nimbusest praeguse aja raamides tõesti mitte midagi rahvuskultuuriliselt teenusrikka mineviku väärilist.

Loota ja märgatagi ju on kõigest sellesinatse ilma tigidusest hoolimata, et H. K. ettepaneku pääle vaatamata „kogu meie üliõpilaspere“ ei tee sellest enese auasja, kui meie suurim üliõpilasorganisatsioon on yrikeseks haavunud „V“ tõeliste synnipõhjaste kuulmisest Older-

manni kirjutuses. Tõde võib mõni kord asuda madalaski majas. Kui selle veidra mõttega harjuksime, näeksime endi ees suuri yhiseid rahvuslikke ylesandeid enneolematu teranduses ja loobuksime mõnigi kord jõuderaiskavaist enam isikute kui põhimõtete ymber keerlevaist riidlusist.

J. Mägiste.

Üks äraandlik õhtu.

(E. Partis ja H. Oginski.)

Kunagi ei pääse Tartu väikelinna lihtsameelsuses! Väliselt väikelinnaline olles tahetakse meil vähemalt vaimult olla kõrgel, kuid sellegi so- liidi ja tõsise pale vastu kergib mõne aja järele ikka ja jälle naiivse non- sentsi lõbusalt irvitav lõust. Ena- masti küll ei nähta seda ja enesetunne jääb puudutamata.

Tartu publiku suhtumistantsukun- stiga selgitas E. Partis ja Oginski vii- mane esinemine „Vanemuises“ mit- meti väga iseloomustavalt. See näi- tas enne kõike paljastavalt meie selts- konna hinnangu kujunemise eelarvus- likke tegureid. Ehk vahest ka publiku kunstimeele arenematust. Ehk kui mitte seda, siis varjatud humoori? Ei jätnud ohvrit toomata naiivsele enesepaljastusele ka arvustus. Üks on vähemalt selge — ei ainult tantsu- kunsti erilised esteetilised printsiibid, vaid üldse kunsti põhilaised on võo- rad meie seltskonnale.

E. Partis otsib katsetades uut. Võr- reldes endisega on tähele pandud „akrobaadilise elemendi“ sissetoomist, „mõisuslikule pinna- le“ siirdumist jne. Uutel

aladel katsetamine ei ole iseenesest voo- rus, mainitud aladel veel vähem, pealegi kui see uus teistsuguses õhk- konnas vana on ja ammuntuntud.

Tantsija püüdistantsus tõeliste nä- h- tuste illusiooni pakkuda, ilmselt „Fon- täanis“, „Masin nr. 13“ ja „Morfium b.“ Äärmuslikumalt taotlevad sama pal- jud tsirkuskunstnikud — imiteerijad. „Masin nr. 13“ avalduski selgesti selle võtte krahh. Kunstilises tervikus ei võinud enam juttugi olla. Mingist elamuse arenemisest samuti. Üks lii- gutuste kompleks järgnes teisele nagu seltskondlikus tantsus. Alata oleks võinud ükstepuha missugusest, vahele jätta, lõpetada. Küsimus seisis üks- nes selles, kui tabavalt inimene oma liigutustes võib jälle n d a d a ma- sinat.

Nii saab tants mõistusliku tehnika küsimuseks, kuid ühtlasi ka hingest- tamatuks akrobaatluseks, hüppami- seks, tammumiseks. Grotesk ja koo- miline olla tahtev „Kristin ja Kristof“ oli tõeliselt grotesk ja koomiline, nii nagu Kaera Jaan ehk tuljak. Hom- mikumaalasele paistab koomilisena ka see, kui me teretades maha võ- tame kübara. Tantsides deklameeri- tud Oberoni monoloogist ei saa üldse rääkida. Ometi oli õnneks ka selli- seid tantsu, mis võimaldasid küllma erapooletuse.

Kuid lõppeks — see õpetlik õhtu avas ometi seni märkamatuid asiolu- sid. Siiski oleks rõõmustavam, kui vähemalt kunstist eemale jääks üldine popslus.

Os Ri.

ta ka oma vähemusel teetseda temale soovitatavate sihtide kallal, mida kahjuks vähe võimaldab obligatoorne organisatsioon.

Niiviisi saadud teoreetilised üliõpilasorganisatsiooni ideaalvõimalused annavad meile mõõdupuu, millega võib mõõta praegu olevate organisatsioonide eluõigustust. Meil on praegu välja kujunenud ainult obligatoorne organisatsioonitüüp.

Puhtal kujul esindavad seda tüüpi kaks organisatsioonide gruppi — korporatsioonid ja radikaalsed seltsid. Mõlemale ilmavaatelisele anti-poodile on seni omane olnud nende ilmavaatelite aluste ja ideoloogia selgejoonelikkus, mis juba iseenesest eemale, hoiab organisatsiooni astumast neid kaasvõitlejaid, kelle iseloom ja vaimline struktuur ei käi kokku organisatsiooni kasvatusideaaliga. Teiselt poolt garanteerib sisseastujate vastavust organisatsiooni liikme ideaalkujule nende organisatsioonide poolt ettevõetav hoolas kvalifikatsioon organisatsiooni astuda kasvatejate keskel. Nende kahe asjaolu tõttu kujuneb nende organisatsioonide liikmestik võrdlemisi ühtlaseks, mille tõttu ka individualistlikult seisukohalt siin lubatav on läbi viia kohustusi ja liikmeie kasvatamist organisatsiooni kasvatusideali järele. Ka rebase-instituut, milles meil seni nähtud taevani kisendavat survet, kaotab niisuguse liikmestiku päale rakendatuna kogu oma teravuse. Kujutatagu ainult ette, et rebase-instituuti ei tarvitata mitte iga isiku kohta, vaid ainult niisugustele, kes oma vaimlise struktuuri poolest juba seda eeldavad, mida kõne all oleva instituudi abil päale surutakse — siis leitakse kindlasti, et selle instituudi olemasolu polegi nii hirmuäratav.

Nende kahe organisatsioonitüübi olemasolu on individualistlikult seisukohalt õigustatud seni, kuni nad kinni peavad nõudest, mis maksab kõigi obligatoorsete organisatsioonide kohta — koguda enesesse ainult niisuguseid uusliikmeid, kelle vaimline struktuur vastab organisatsiooni vaimule. Seda on nad seni ka teinud.

Kuid päale korporatsioonide ja radikaalsete seltside ei ole ülejäänud üliõpilas-intiimorganisatsioonid seda mitte silmas pidanud. Mõtlen siinjuures meie seltside ja maaalaliste kogude päale. Mõlemil on olemas oma teatav ideoloogia, välja töötatud või kujunenud teatavad kasvatusideaalid. Nad on mõlemad obligatoorseid organisatsioonid. Kuid obligatoorsetena organisatsioonidena ei vasta nad mitte neile nõuetele, mis ülalpool üles seatud ideaalse obligatoorse organisatsiooni kohta, sest nad toovad juure elemente, mis käesolevale tüübile võõrad. —

Mingipärast avaldub, eriti viimasel ajal, seltside rühma juures püüde kogu üliõpilaskonda oma organisatsiooni tüüpi kokku tõmmata, proklameerida, et ainult nende organisatsioonitüüp on kohane üliõpilasi ühendama. Ei taheta jääda selleks, mida teatava kasvatusideaaliga üliõpilasorganisatsioon juba mõisteanalüütiliselt võib olla — teravalt eraldatud, ainult teatavat ilmavaadet ja inimitüüpi esindava, kindlalt piiritletud üliõpilaskihi organisatsiooniks, vaid püütakse isegi juba keskkoolide lõpuklassides, rääkimata kihutustööst üliõpilaste seas, propageerida seltsidesse astumist. Lubades seltsidesse astujatele vabu arenemisvõimalusi — mida ometi kasvatusideaalidega organisatsioonis olla ei või, tõmmatakse kokku mitmekesine noorliikmestik, mis seltside kasvatusideaalidele oma enamuses sugugi ei vasta. Niisuguse noorliikmestiku päale ühise kasvatusideali ja kohustuste rakendamine on individualistlikult seisukohast, kõige pehmemini öeldud — kuritegu. Niisugusel juhusel mitte ainult ei nivelleeri organisatsioon sisseastujate omapärasusi, vaid šabloniseerib neid eneseid — eriti veel niisuguses organisatsioonis, mis on osanud ühendada oma liikmete vabalt arenemise lubadusega korpratliivset kasvatust ja rebase-instituuti.

Ma ei taha öelda seda korporatsioonide ja kogude kasvatusideaalide kohta, olgugi et mulle isiklikult kõik need on vastuvõetavad. Kuid kasvatusideali suhtumine tulevaste liikmeskonda on käsi-

tatavas organisatsioonigrupis halb. Ei ole ju individualistlikust seisukohast ükskõik, kui treeneeritakse kasse koerteks või koeri kassideks.

Seni kui seltside rühm end endise absoluutse ülekaalu allenhoidmiseks üliõpilaskonnas propaganda abil üleliia laiutab, ei ole sarnane tüüp üliõpilasorganisatsiooniks kohane. Intiimüliõpilasorganisatsioon, mis kogu Eesti üliõpilaskonda püüdis ühendada, oli vastuvõetav teistes oludes, kus üksikute üliõpilaste differentsumine oli võrdlemisi väike, kus oma rahvusliku olamasolu eest tuli kindlasti kokku hoida. Nüüd aga, muutunud olukorras, ei ole ta laiutamine enam õigustatud.

Veidi erineval seisukohal on maakondlikud kogud. Ka neis on valitsemas oma ideoloogia ja selle tõttu ka teatav kasvatusideaal. Kogud on sellepärast obligatoorseid organisatsioonid. Kuid sündinud peaaesjalikult võõrsilt laenatud kujul, on nad kaasa toonud tendentsi koguda enestesse kõiki vasta-vaist maakonnist pärit üliõpilasi, mis individualistlikult seisukohalt pole lubatav obligatoorsele organisatsioonile. See sisemine vastu-rääkivus organisatsiooni enese struktuuris ei ole oma mõju avaldamata jätnud ka kogude arenemise päale. Kogud ei ole saavutanud omi sihte, olles maakondlikude üksustena kogu üliõpilaskonna ühendajad. Nende liikmete arv on koguni vähenenud, umbes ja tegelikult on kogudest välja kujunenud peaaegu puhtobligatoorseid organisatsioonid omapärase ilmavaatelite alustega, ainult oma liikmestiku päritolekuga ja nimega meeletades kaugeleulatuvaid kavatsusi selle organisatsiooni tüübi loomisel. Kogud on muutunud, tänu oma ilmavaatelite aluste selgele proklameerimisele, individualistlikult seisukohast formaalselt vastuvõetavaks organisatsiooniks, sest fudimentaalne maakondlikkus ei suuda kogudele juure tuua uusi liikmeid, kes kogude üldisest tasapinnast oluliselt erineksid. Kogude laiutamise aeg on möödas.

Nii siis on meil praegu olemas ainult obligatoorseid intiimorganisatsioone, neist omakorda täiesti välja kujunenud ainult kaks äär-

miste ilmavaatelistel alustega anti-poodi. Tühja keskkoha täidavad maakondlikud kogud, mis järjest suurenevad tendentsi näitavad puht-obligatoorseks organisatsiooniks saamiseks. Pääle nende individualistlikust seisukohast enam või vähem formaalselt vastuvõetavate organisatsioonide on olemas veel põhiloomult obligatoorne seltside rühm, kes aga mõnesuguseil põhjustel, kas tõeliselt või ainult näiliselt uute liikmete juuremeelitamiseks enesesse võtnud ebaobligatoorseid elemente — ja sellepärast individualistlikult seisukohalt seni formaalselt vastuvõetmatu, kuni ta mitte lõplikult ühele või teisele poole ei kaldu. Ebaobligatoorseid organisatsioone meil ei ole.

Ei ole ime, et meil olemasolevad obligatoorsed organisatsioonid ei suuda enestesse koondada kõiki kaasvõitlejaid. Obligatoorne organisatsioon võib enesesse koondada ainult teatava kindlapiirilise ringkonna (seda näitab muu seas ka kogude saatus). Praegu olemasolevaist organisatsiooni tüübist on vähe selleks, et suuta individuaaliteedi vastu patustamata rahuldada kõigi kaasvõitlejate organiseerumistungi. Suur osa üliõpilastest, kelle ilmavaade enam-vähem erinev olemasolevates organisatsioonides valitsevatest, on sunnitud jääma organiseerumatuks, kuigi nad tahavad organiseeruda. Sest suurele osale praegu organiseerumata olevaist kaasvõitlejaist tähendaks mõnda praegu olevasse organisatsiooni astumine individuaalset enesetapmist. Selle vastu astutakse üles. Sellele osale kaasvõitlejaist, kes praegu teadlikult organiseerumatuks, on praegustesse organisatsioonidesse astumine suuremaks paheks kui organiseerumatus.

Sellega pole õigustatud igal pool propageeritav „organiseerumatus on pahe“.

Organiseerumatus ise enesest võib olla pahe ainult võrreldes hää organiseerutusega. Halva organiseerutuse kõrval ei ole organiseerumatus mitte pahe, vaid hüve. Ja meie praegune organiseerutus on halb osalt üldiselt, osalt organiseerumata jäänud kaasvõitleja seisuko-

halt, kelle jaoks pole vastavat organisatsiooni.

Meie praegune organiseerumatus on paratamata tagajärg iga üksiku valikust hää ja kurja vahel ja on seega õigustatud.

Organiseerumatus võib ainult siis olla relatiivne pahe üksikule isikule, kui sellele avaneb võimalus, loobumata organiseerumatus hüvedest osa saada ka organiseerutuse hüvest — leida oma individuaalsusele täiesti vastav ja kahjutu organisatsioon.

Selle hääks, s. o. organiseerumatus tõeliselt paheks muutmiseks iga üksiku juures, ei ole need, kes igal silmapilgul on olnud valmis organiseerumatuks paheks nimetama, mitte midagi teinud. Ja arusaadavgi, sest propageerijad on teotsenud ikka oma organisatsioonigrupi liikmestiku suurendamise suunas, nende tõsine püüe on olnud ikkagi organiseerumatuks oma organisatsioonigrupi kasuks ära kaotada, mitteorganiseerumata üliõpilaste eneste hääks. Ja sellepärast ongi sarnased püüded sihist mööda läinud ja lähevad ka edaspidi.

Organiseerumatuks ei saa kaotada palja proklameerimisega: „organiseerumatus on pahe“. Kui seda aga siiski tahetakse teha, siis on see võimalik ainult organiseerumise võimaluste avaramaks muutmisel — asutades juure organisatsioone, mis vastaksid ka nende kaasvõitlejate vaimlisele struktuurile, kes seni organiseerumatud.

Võiks juure asutada terve rea oma sisemise vaimu poolest erinevaid obligatoorseid organisatsioone, mis kahtlemata enesesse tõmbaksid suure osa seni organiseerumata kaasvõitlejaist. Kuid kõiki mittepõhimõtteliselt organiseerumatuid ei suuda ka terve rida oma ilmavaatelistes alustes lahkumisevaid obligatoorseid organisatsioone rahuldavalt koondada, sest üksikute isikute individuaalsatsioon on suurem kui see, mis on võimalik organisatsioonel.

Organiseerumise probleemi võib üle saada ainult siis, kui igal üksikul kaasvõitlejal on olemas ta individuaaliteedile täiesti vastav organisatsioon; siis kui täieline or-

ganiseerumatus iga üksiku suhtes on paheks. Seda võimalust tege-likult, nagu nägime, ei saa pakuda uute obligatoorse organisatsioonide loomine. Umbkotist väljapääsmiseks on vaja leida uusi organiseerimisevõimalusi, ja need võimalused avanevad mitteobligatoorse organisatsiooni (organisatsioonide) ellukutsumises.

See hoopis isesugune ja meil seni tundmatu organiseerumise moodus suudab enesesse organisatsiooni ilmavaatelistel alustel puudumisel koondada kõige erinevamate vaadetega kaasvõitlejaid (NB organisatsioon ise, mitte ta liikmed pole ilmavaateta). Sellepärast pole ka ta ulatus piiratud ja ta suudab enesesse koondada kogu seda osa organiseerumata kaasvõitlejaist, kes seda seni olnud enesele vastava organisatsiooni puudusel.

Ka majanduslikult on säärase organisatsiooni ellukutsumine kergem kui terve rea obligatoorse organisatsioonide oma, mis oma väiksuse tõttu liikmetele kulukaks lähevad. Kuid ka mitteobligatoorse organisatsiooni ellukutsumine ei ole kerge, sest uue organisatsiooni asutamine nõuab palju rohkem kulujatööd kui vana ülevõlvimine.

Kuna aga siiski organiseerumatus omale väljapääsuteed otsib ja seda leida võib ainult mitteobligatoorses organisatsioonis, peab seda tüüpi organisatsioon varemini või hiljemini teostuma. Mitteobligatoorseks organisatsiooniks nimetasin teda puhtteoreetiliselt. Kuidas selle organisatsiooni nimi tulevikus kujuneb, võib lahtiseks jääda. Omalt poolt nimetaksin teda küll klubiks, kuid teda võib ka kutsuda „Suudluseks lumme“, hää meeleks neile, kes on harjunud iga nende meetoditest erinevat, katset organiseerumatu organisatsioonide pidevalt ja monotoon-selt (Scil. vaimutult) selle nimega ristima.

Juhan Vasar.

Teadaanne üliõpilastele.

Üliõpilaskonna lugemislaua on uue korralduse järele iga päev k. 10 e. l. kuni k. 9 p. l. avatud. Kodumaa ja välismaade ajakirjad ning ajalehed on lugemislauas alati saadaval.

Ed. Kääparin

lugemisl. toimk. juhataja

Vastutav ja peatoimetaja: V. Adams. Toimetuse sekretär: J. Pert. Liikmed: J. Libe, A. Vilms.

Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Trükkikoda Ed. Bergmann, Tartus.

Kölnivesi Viko

(Eau de Cologne)

Ideaalsem naha, näo-
jume ja erkude värsken-
dus ja kosutus abinõu

Ainult eht meie
vabriku kaitse-
märgiga

Kondiitriäri-kohvik

E. Wattmann

Lossi tän. 1, kõnetr. 772.

Muusika kella 10-ni õhtu.

Mugavad ruumid. Maitsevad ained.

Korralik teenimine.

Moodsam, täielikum ja odavam

juuksetööstuse-äri

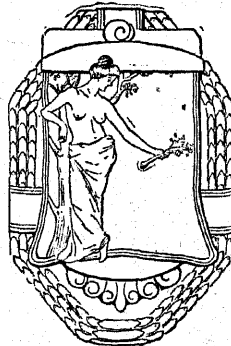
Eestis

Tartus, Jaani t. 16, Raatuse taga,
Kõnetraat 6-43.

Daamide-, herrade- ja teatri-
coiffeur-salongid. Manicure.

Äris ainult esimese järgu tööjõud.
Eeskujulik puntus. Jootraha ei võeta.

Austusega **J. Luksep.**

Moe-, pudu- ja pesuäri

VENNAD LEPP

Tartus, Kaubahoov nr. 2. -- Kõnetr. 4-81.

Alaliselt suur valik: värvilisi ja valgeid triiksärke, kraesid, manshette, kaelasidemeid, siidikaelashalle, trakse, kindaid, sukki, sokke, meester. ja naister. pesu, koetud vill. naester. jakke ja veste, laste ja spordikostüüme, pitse, pesatse ja kõiksuguseid moe- ja pudu- ja pesukaupu.

Vihmavarje, jalutuskeppe. Villast lõnga rohkeis värveis.

D. M. C. käsitööniite. Lastesaapaid, võimlemise ja hommikukingi

Meester., naister. ja laste **kalosse.** Igasugune korralik auruga **riietevoltimine.**

Hinnad võistlemata odavad. Müük suurel ja väikesel arvul.

Üliõpilastele 5-10% hinnaalandust!

Rohu-, värvi- ja parfümeeria kauba ladu

Prov. J. HIMMELHOCH

Riia t. 1, (end. «Konserv»)

- Pakun mõõdukate hindadega: -
Sise- ja väljamaa lõhnaõlisid,
Eau de Cologne, Vegetal, mitmesuguseid nahakreemisid, sise- ja väljamaa tualettseepe, kõiki artikleid maniküüriks.

Lõhnaõlisid loekaupa

Saapatööstus ja -kauplus

A. JOSSET,

asut. 1895. a. :: Tartus, Küüni t. 4,

Soovitab jalanõusid kõrges headuses ning täieliku vastutusega töö eest.

O.-ü. „LINDA“ kohvik

Suurturg 2, II korral

(Tartu Eesti seltskonna poolt asutatud)

Suurim ja mugavam kohvik Tartus.

Alati saadaval kõrges headuses
kõiksugu kondiitri saadused ja
mitmesugused joogid.

Igapäev k. 5-7 p. l. kontsert-muusika.

I kl. juuksetööstuse-äri

A. RAUD

Asutatud 1911. aastal.

Äris töötavad ainult I klassi
väljaõppinud jõud. Töö kiire,
puhas ja korralik.

Jaani t. nr. 8, Barklai platsi taga,
K. Unger'i äri kõrval.